

9. Kuninkaan oppipoika.

e epäsuosio, joka oli kohdannut niin mahtavaa ja kaikkivaltiasta miestä kuin kreivi Tessin oli, ei voinut kauvan pysyä salaisuutena. Hovissa ei nyt muusta puhuttukaan. Ne, jotka alussa olivat kuiskineet, kävivät nyt isoäänisiksi, ja ne, jotka luulivat olevansa muita viisaampia, väittivät alunpitäen ennustaneensa, että niin oli käyvä. Eikä ollut kreivi itsekään salannut sitä: hän oli Ulriksdalista lähtiessään heittänyt hyvästinsä pitkällistä eroa varten ja jaellut rahaa palvelijoille. Vaikka hänellä olikin niin paljon loistavia ominaisuuksia, ei hänellä kuitenkaan ollut tarpeeksi tahdon lujutta kantamaan onnen päiviä ilman turhamaisuutta ja vastoinkäymistään ilman kiukkua ja kuningatar Loviisa Ulriika oli säälimättä iskenyt hänen arimpaan kohtaansa — sanoessaan hänen tahtovan »kietoutua hyveesensä«.

Kuninkaalliset huomasivat itse hyvin kyllä, ett'eivät he ilman vaaratta olleet luotaan sysänneet miestä, jolla oli niin suuri vaikutusvalta. Koko päivä käytettiin keskusteluihin ja toimenpiteihin tämän tapauksen johdosta. Puolueiden kanssa keskusteltiin. Tahdottiin hankkia muita luotettavia tukia. Kreivi Stromberg valittiin virkaatekeväksi opettajaksi kruununprinssille.

Kuningatar johti kaikkia hankkeita ja mietti kaikki ne vastakeinot, joihin hovin puolelta oli ryhdyttävä. Kuningas,

tuo hyvä ja siivo Aadolf Fredrik, oli iloissaan, kun pääsi kaikesta tuosta touhusta, ja ajatteli muita asioita.

Hänen uudella oppipojallaan, Eerikki Ljungilla, ei ollut mitään aavistusta kaikista niistä tapauksista, joihin hän viattomuudessaan oli aihetta antanut. Tämä kunnan poika olisi suuresti hämmästynyt, jos joku olisi sanonut hänelle: miksi annoit kukkain houkutella itseäsi Ulriksdalin puistoon? Miksi tutkit nurmikolla convolvulustasi innolla semmoisella, että Ruotsinmaan kruununprinssi tuli tehneeksi kuperkeikan ajellessaan perhoja puistossa? Jos hän ei olisi sinuun kompastunut, ei hän olisi satuttanut poskeansa kantoon. Jos hän ei olisi poskeaan satuttanut, ei kuningatar olisi luullut hänen saaneen ikuista arpea ja joutunut semmoiseen vihan vimmaan. Jos ei tämä tapaus olisi saattanut häntä noin pahalle tuulelle, ei hän olisi loukannut kreivi Tessiniä. Jos ei kreivi Tessiniä olisi loukattu hoviväen nähden, ei hän olisi tahtonut puhdistaa itseänsä. Ja jos hän ei olisi yllyttänyt kuningattaren jo kuohuvaa vihaa, niin ei olisi syntynyt tuota kuuluisaa kohtausta kuningattaren vierashuoneessa, josta oli seurauksena hänen epäsuosioon joutumisensa ja hänen karkoittamisensa. Jos taas tätä ei olisi tapahtunut, niin olisivat kenties monet välttämättömät täristykset Ruotsin valtakunnassa jääneet sikseen — ja olit sinä siis, viaton Eerikki Ljung parka, joka nyt seisot kaikesta tietämättömänä sorvituolisii ääressä, syynä siihen, että kuninkaan kruunu horjuu ja että valtakunnan rauha on häiritty.

Valtioviisaat kimnasistit tuumailevat usein tähän tapaan. Mutta tapausten säikeet tulevat näkyviin pieninä kuin keväällä puhkeavien puiden lehdet, samalla kun mehut, jotka niitä kasvattavat, nousevat syvältä maasta. Riita hovissa oli välttämätön; yksivallan ja monivallan, jotka olivat yhtä yksipuolisia kumpikin, täytyi käydä toistensa kimppuun!

Eerikki Ljung istui kaiken päivää piilossa ja unhotetuna tuossa salaperäisessä huoneessa, jossa aika olisi käynyt hänelle sangen pitkäksi, ell'ei hänellä olisi ollut kolmekymmentä kaksi tusinaa nappia sorvattavana. Vaihtelua saadakseen kuunteli hän aina, kun askelia kuului ikkunan takaa tahi portailta. Silloin pysähdytti hän pyörivän rattaan; silloin odotteli hän henkeä vetämättä, kunnes askelten ääni taas vaikeni. Näin oli häntä käsketty tekemään ja oli hä-

nellä siihen muutkin syynsä. Kohta sorvarin mentyä kuuli Eerikki näet kaksi henkilöä — luultavasti hovipalvelijaa — puhelevan keskenään ihan ikkunan alla.

— Tännepäin hän meni.

— Niin, tännepäin hän meni.

— Mutta minne katosi hän?

— Haetaan portailta!

— Se konna on saatava kiinni! Onhan se kauheata, hänen sanotaan pieksäneen prinssin pahanpäiväiseksi.

— Ell'ei kreivi Bjelke olisi tullut oikeaan aikaan, olisi hän lyönyt hänet kuoliaaksi. Kuningatar on kovin murheissaan. Hänen kuninkaallisella korkeudellaan kuuluu olevan kuusi tai seitsemän hirmuista haavaa. Muutamat sanovat hänen lyöneen kangella, toiset puukolla.

— Minä kuulin sanottavan, että hänellä oli ollut tikari. Hyvä, jos ei se päällisiksi vielä ollut myrkytetty! Ylimäinen hovimarsalkka meni itse kaupunkiin henkilöäkäriä noutamaan.

— Ei, niin ei se ollut. Kreivi Tessin on joutunut epäsuosioon, ja arvaappa minkätähden? Luotettavia todistuksia on siihen, että juuri hän palkkasi salamurhaajan, ja kun hänen majesteettinsa kuningatar huusi: minkä tähden tahtoo kreivi tappaa poikani? kuuluu hän vastanneen: mitä me kruununprinssillä teemme? Huomenna aiomme panna kuninkaan viralta pois.

— Mutta silloinhan me kaikki saamme eromme? Tämä hän on hirmuista.

— Kuka tietää? Jos saamme murhaajan kiinni, niin on kenties onnemme valmis.

— Minkä rangaistuksen on hän saava?

— Häntä ruhjotaan ensin ja sitten hakataan hänet neljäksi kappaleeksi, se on vähin rangaistus. Mutta hakekaamme häntä. Hän mahtaa olla sydämmikkö mies. Onko sinulla pistooleja mukana?

— Ei ole minulla muuta kuin kuvetappara ja kyökki-veitsi.

— Mene sinä edellä.

— Ei, mene sinä edellä, niin minä vartioin täällä portailta.

— Lienee parasta, että huudamme vahtia . . .

Ja näin sanottuaan menivät nämä yleisen turvallisuuden urhoolliset puolustajat tiehensä, tapaamatta sitä saalista, jota hakivat. Mutta Eerikki oli saanut kuulla tarpeeksi pysyäkseen »mausestill«, jota hänen tuntematon ystävänsä oli niin ankarasti häneltä vaatinut. Hänellä oli sillä välin aikaa tarpeeksi miettiäkseen kaikkia noita salaisuuksia. Oliko sorvari tosiaankin kätkenyt hänet süinä luulossa, että hän oli osallisena salaliitossa kruununprinssin henkeä vastaan? Mutta mihin tarvitsi hän sitten nuo kolmekymmentä kaksi tusinaa nappia?

Vaan Eerikki antoi rattaan taas hyrrätä; kun kaikki oli hiljaa, ja kun hän sai tehtävänsä valmiiksi, oli ilta jo pitkälle kulunut. Työ antoi ruokahalua, mutta seinäkaappi oli lukittuna, ja Eerikki alkoi ikävöidä pois vankeudestaan.

Oli jo tullut hämärä, kun sorvari, kammaripalvelijan seuraamana, tuli vankiaan vapauttamaan. Uutimet laskettiin alas, kynttilät sytytettiin, napit tarkastettiin ja huomattiin hyviksi. Joitakuuta vajavaisuuksia kumminkin moitittiin, ja ylhäinen sorvari — sillä Eerikki ymmärsi jo, ettei hänen suosijansa ollut mikään tavallinen imukkeiden tekijä — alentui omin käsin neuvomaan oppipoikaansa, kuinka oksanreikiä oli vältettävä, kuinka halkeamat olivat estettävät syntymästä ja kuinka tarpeellinen pyöritys oli saatava aikaan.

— Sinulla on taipumusta, hyvää taipumusta, nuori mies, — sanoi sorvari; sinusta voi tulla jotain, jos harjoittele. Kunst macht Gunst. Mutta Roomaa ei rakennettu yhtenä päivänä. Katseleppas tätä rasiata! Mikä sopusuhtaisuus! Mikä täsmällisyys kaikissa sen osissa! Entä kansi! Katsoppa, kuinka hyvin se sopii; ei hiuskarvaakaan liian vähän eikä liian paljo! Ota se, nuori ystäväni, ja pidä se hyödyllisenä esikuvana, josta voit oppia sitä tarkkuutta, joka on oikean mestariuden todistus.

Eerikki vastaanotti tämän kuninkaallisen lahjan ja lie-nee mielessään ajatellut, että jokainen talonpoikaissorvari Munsalassa kyllä osaisi tehdä samanlaisen, varsinkin jos hänellä olisi käytettävänä noin monenlaisia ja erinomaisia puulajeja. Mutta hän varoi ajattelemasta ääneen. Hän ymmärsi, että jos toinen puoli lahjasta olikin kerskausta ja itseensä tyytyväisyyttä, oli toki toinen puoli todellista hyvántahtoisuutta, ja hänellä oli siksi älyä, että kiitti siitä.

— Pidä se, pidä se, — kertoi sorvari, hyvillään kiitoksesta, jonka hän luuli ilmaisevan ihastusta taidokkaasti tehtyyn lahjaan, — ja jos vastedes tahdot pyytää jotain palkintoa napeistasi, niin näytä minulle rasia; luulen tuntevani sen; ei ole monta, jotka tekevät sellaisia tässä maassa. — Feif, — lisäsi hän saksankielellä, anna tälle nuorelle miehelle illallista, ja vie hänet muassasi määrättyyn paikkaan. Sano Adlercrantzille, että hän käyttää poikaa sorvipenkin ääressä siellä; meidän täytyy iskeä kiinni neroihin missä ne tapaamme, muuten emme ehdi valmiiksi tuoksi suureksi päiväksi. Mausestill, mies! Ei kukaan saa nähdä häntä. Anna asian tapahtua hiljaisuudessa. Onhan palatsi jo laivastolla?

— On teidän majesteettinne.

(Teidän majesteettinne? Eerikki säpsähti. Hän oli mielessään miettinyt, että sorvari varmaankin oli tavallista hovisorvaria ylempi mies, ehkäpä ylihovimestarikin tai linnan *Custos*, joksi kimnasisti olisi häntä oikeimmittain voinut nimitää; mutta nyt tuli totuus ilmi. Eerikki Ljung huomasi olevansa itsensä kuninkaan oppipoika jalossa sorvaustaidossa!)

— Gut, — sanoi kuningas. — Anna minun huomenna tietää, kuinka se on onnistunut.

— Tule, — sanoi kammaripalvelija yksikantaan, heittäen rakuunaviitan nuorukaisen hartioille ja vetäen häntä muassaan.

— Oliko se kuningas itse? — kysyi Eerikki kovin kummastuneena.

— Weiss nicht, — vastasi mies. — Feif oli vanha palvelija, jonka Aadolf Fredrik oli tuonut muassaan Saksanmaalta, ja joka edelleen puhui äidinkieltänsä, ollen ylpeä virkansa arvosta ja niskoittelevan itsepäinen, niinkuin hänen asemassaan olevat suosikit, joita muut alemmat palvelijat pelkäävät, imartelevat ja kadehtivat.

— Minne menemme me? kysyi Eerikki jälleen.

— Weiss nicht.

— Enkö saa mennä takaisin kaupunkiin?

— Weiss nicht.

— Mutta mitä kuningas aikoo minun suhteeni?

— Maul halten, — vastasi jäykkä opas.

Tähän ei ollut mitään muistuttamista. He seurasivat toisiaan Feifin huoneesen toisessa osassa linnaa, jossa Eerikki

sai kiireimmittäin tyydyttää nälkänsä, ja kohta sen jälkeen sai hän käskyn yhtä salaperäisesti istua kammaripalvelijan kanssa rattaille, jotka olivat sitä varten linnanportilla valmiina. Täältä ajoivat he hämäränä kesäkuun yönä arsenaalin pihalle, ja kun Feif oli siellä antanut muutamia käskyjä, jatkoivat he ajoansa rantaan.

Eerikistä alkoi tuntua oudolta, kun hän näki joukon miehiä irrottamassa kolmea isoa hirsilauttaa, joiden päällä häämöitti kolme komeaa huonetta. Turhaan koki hän miettiä näiden kummallisten toimien tarkoitusta. Että oli kysymys jostain suuresta ja valtakunnalle vaarallisesta valtiollisesta salaliitosta, sen piti hän varmana asiana. Vaan mitä oli hänellä täällä tekemistä? Ja mitä tämä kaikki merkitsi? Eihän toki aiottu siirtää Tukholmaa lautoilla pois ja rakentaa kuninkaan asuntoa toiseen osaan valtakuntaa?

Hänen turhaan vaivatessaan päättään näillä arvoituksilla saatiin lautat valmiiksi ja hinattiin venheillä ulos tyynelle lahdelle. Eerikki nousi saattajansa kanssa yhdelle näistä lautoista, ja niin laski tämä kummallinen laivasto verkalleen ulos yön varjostamille kirkkaille vesille, jotka milloin kuvastivat huoneita ja rantoja, milloin valkenivat välkkyviksi hopeankarvaisiksi juoviksi, milloin kimaltelivat airojen välkkeestä ja veden hiljaisesta loiskinasta lauttain hirsiseiniä vasten.

10. Uusi seikkailu ja vanha tuttava.

Kun Eerikki Ljung vähän aikaa turhaan oli koettanut miettiä kummallisen matkansa tarkoitusta ja kyllyseen katsellut yön varjossa häämöittäviä, ohitse liukuvia rantoja, teki hän päätöksensä, kömpi eräesen huoneesen tässä pienessä palatsissa ja oli kohta, lautan tasaisesti keinuessa ja airojen yksitoikkoisesti polskiessa, vaipunut sikeään uneen.

Ei hänen yösijansa ollut juuri tavallista laatua, mutta vielä kummallisempi oli hänen heräämisensä.

Hän oli nukkunut kauvan ja makeasti, kun hän unenhorroksissaan alkoi tuntea jotain pistävää, milloin toisessa, milloin toisessa korvassaan, milloin tukassa. Häntä kutkuttettiin nenän alta, häntä häirittiin jaloista vetämällä, käsistä tempomalla, ja hänellä oli sekava tunne jonkunlaisesta melusta ympärillään. Kun kaikki tämä alkoi käydä hänestä kovin kiusalliseksi, nousi hän istumaan, hieroi silmiään ja katseli kummastellen ympärilleen.

Hän oli isossa huoneessa, kohotetulla lattialla, tukassa oli hänellä kummallisia kukkakiehkuroita, vaatteissa lehtiköynnöksiä ja käsissä lehviä. Hänen ympärillään tanssiskeli seitsemän tai kahdeksan hillittömän iloista nuorta tyttöä, jotka näpistelivät hänen korviaan ja kutkuttivat heinänkorvilla hänen nenäänsä. Huoneen alemmassa osassa seisoi joukko ihmisiä, jotka näyttivät hänelle sydämensä pohjasta nauravan. Koko tämä joukko kiljui, nauroi, lauleli ja taputteli käsiään, yhä uusia ilveitä keksien, joiden esineenä tämä kimmasti parka vasten tahtoaan oli.

Tämä nyt suututti Eerikki Ljungia. Hän hyppäsi ylös, sysäsi likinnä seisovat syrjään ja juoksi tiehensä kiusaajainsa seuraamana. Pakoonpääsy ei kuitenkaan ollut niin helppoa. Ovea ei ollutkaan niin helppo löytää. Kun Eerikki viimein näki kirkkaan aamuauringon paistavan jostain kapeasta ovesta, oli hän jo ehtinyt kymmeniä kertoja hyökkäillä seiniä vastaan ja hyökkäillessään kaadellut kumoon niitä, jotka sattuivat hänen tiellensä, ennenkun pääsi ulko-ilmaan. Mutta täälläkin ajeli häntä muuan pieni, ketterä ja itsepäinen olento. Se oli nuori tyttö, kaunis, mustasilmäinen ja hoikka kuin ruusun varsi, keveä kuin keijukainen ja puettuna haaveelliseen, Eerikille outoon pukuun. Kädessään oli hänellä pitkä köynnös tammen ja lehmuksen lehtiä, jolla hän koetti pyytää ja kietoa häntä. Vaan siihenpä ei Eerikillä ollut halua. Hän pakeni edelleen, tietämättä minne. Etäältä häämöitti erään komean linnan pitkä pääty, mutta Ulriksdal ei se ollut. Kirkas vesisuihku ruiskusi ilmaan, aurinkoa vasten kimallellen. Eerikki vältteli näitä osia puistosta ja pakeni ahtaimpia polkuja myöten. Mutta turhaan koetti hän päästä pakoon; hänen vainoojansa oli alinomaa hänen kintereillään.

Nyt menetti hän malttinsa, kääntyi päin ja alkoi vuorostaan ajella tuota rohkeata keijukaista. Tämä tapahtui niin

odottamatta, että hän oli juuri vähällä saada kiinni hänen liehuvasta vyöhyhisestään, kun tyttö tarttui vanhan solmuisen tammen riippuvaan oksaan, keikahti nuorallatanssijan sukkeluudella oksalle ja istui puussa, pilkallisesti uhaten häntä taitetulla oksalla.

Närkästyneenä ja vielä vähän unen houreissaan istahti Eerikki puun juurelle hengähtämään. Vaan tuskin luuli keijukainen olevansa vapaa vainoojastaan, kun hän taas yhdellä hyppäyksellä oli maassa, mutta erehtyi hypätessään ja putosi ajelijansa syliin.

Joka nyt oli odottanut hellää kohtausta, pettyi suuresti, sillä sen sijaan, että olisi onneensa tyytynyt, — minkä ei olisi luullut olevan niinkään vaikeaa, — käytti keijukainen kaikkia niitä aseita, joita luonto ja opittu taito oli hänelle antanut. Hän tappeli, kynsi, puri, kiljui ja koukerteli kuin ankerias päästäkseen irti. Mutta hän oli kovin kauvan härsyttänyt vastustajaansa, päästäkseen hänestä niin helposti. Tämän käsivarret likistivät häntä kuin ruuvipenkki vyötäisiltä, ja välittämättä sekä hampaista että kynsistä näytti hän hetken aikaa olevan kahdella päällä siitä, millä tavalla keijukainen

olisi rangaistava — varsinkin kun muutkin hänen kiusajansa riensivät keijukaisen apuun.

Polkua myöten tuli pitkä, komea upseeri kävelen. Hänet nähtyänsä huusi tyttö vieraalla kielellä: — Kreivi Bertelsköld! kreivi Bertelsköld! Pelastakaa minut tuon hävyttömän pojan käsistä!

Tämä pitkä upseeri, — översti linnoitusväessä, ylimäinen majotusupseeri ja kuninkaan adjutantti — pysähtyi huudon kuultuaan ja komensi tuntemattoman nuorukaisen heti paikalla päästämään signora Morellin irti.

— Olkoon signora eli mamselli, — vastasi Eerikki, joka erehtyi nimestä, — niin on hän ainakin puolen tuntia ajellut minua takaa ja on hänellä liian terävät hampaat sadakseen kulkea irrallaan ilman kuonokoppaa.

— Siinä tapauksessa tiedän vaan yhden keinon rangaista tyttöä, — vastasi kreivi ja surumielinen hymyily elähytti hetkeksi hänen vakaisia, mieltiväisiä kasvojaan. Hän muisti kenties, kuinka hän itse kerran oli rangaissut erästä vallatonta tyttöä, ja vielä tänä päivänä oli hänen vasemmassa poskessaan merkki siitä.

Niin vähän tunsii Eerikki näitä rangaistustapoja, että hän tuskin olisi ymmärtänyt hänelle annettua neuvoa, ell'ei signora Morellin päähän olisi pistänyt koettaa purra häntä. — Maltahan! — sanoi Eerikki, ja mäiskäytti tuota pikaa niin tukevan muiskun puremaan suuhun, että puistossa kajahti.

Samassa päästi Eerikki — itsekin hämmästyen suunnatonta rohkeuttaan — vangin irti. Mutta hän oli costanut. Lähenevä lauma näki tytön tappion, ja kun oli monta, jotka kadehtivat signora Morellia, hovin ensimmäistä tanssijatarta, joutui hän nyt vuorostaan toisten näurettavaksi.

— Oikein, oikein! — huusivat katsojat käsiään taputellen.

Loukkautunut kaunotar loi uhkaavan katseen voittajaansa ja astua sipsutteli ylpeästi pois syrjäpolkua myöten päästäkseen naurajain käsistä ja kenties kyyneliään salatakseen.

Liekö oma inuoruuden vaiheiden muisto vaiko joku ilme nuorukaisen kasvoissa vaikuttanut siihen, että kreivi Bertelsköld kysyi Eerikin nimeä.

Eerikki sanoi sen.

— Ljung? — toisti kreivi huolettomasti.

— Isäni nimi oli Pehrsson, mutta minä olen ottanut oman nimen, — sanoi poika vähän hämillään.

— Ja mikä oli äitisi nimi? — kysyi kreivi taas.

Hän oli tuntenut erään Pehrssonin, mutta sen nimellisiä oli niin monta.

— Äitini nimi on Maria, ja äitini isän nimi on Larsson, — vastasi Eerikki.

Kummallinen salama leimahti kreivi Bertelsköldin kauniissa silmissä. Nyt ymmärsi hän, minkätähden tämän tuntemattoman pojan kasvopiirteet olivat niin suuresti hänen huomiotaan herättäneet. Ester Larsson oli aina muistuttanut paljon orpanastaan Mariasta.

— Seuraa minua! — sanoi hän.

Eerikki seurasi kreiviä hänen huoneesensa eräässä linnan sivurakennuksessa. Siellä sai hän vastata moneen kysymykseen, ja kun hänellä ei ollut mitään salattavaa, teki hän tarkasti selkoa kaikista elämänsä vaiheista aina siihen saakka kuin oli joutunut seikkailuunsa Ulriksdalissa ja niin odottamatta tullut tänne tuoduksi. Enin kumminkin miellytti hänen ylhäistä kuunteliensa se, mitä pieni Eerikki tiesi kertoa Larssonin perheestä Waasassa. Että vanha porvarikuningas taas oli toiminut niin, että oli jälleen päässyt jotenkin varakkaaksi; että hän jo oli vanhennut; että hänen kankea selkensä oli koukistunut niiden yhdeksänkymmenen kuuden vuoden taakan alle, joita hän niskoillaan kantoi; että hänen vanhin poikansa hoiti kauppa-asioita; että vanhin tytär Weronika oli mennyt manalle ja että nuorempi, Ester Larsson, oli hyljännyt kaikki kosijat ja pysynyt naimatonna vanhaa isäänsä hoitaaksensa; tätä kaikkea kreivi Bertelsköld kyseli ja kuunteli. Paljon oli hän muuttunut niiden kahden- tai neljän-toista vuoden kuluessa, kun hän viimeksi oli tekemisissä tuon suomalaisen porvariperheen kanssa. Monet tunteet olivat hänen sydämensä täyttäneet, iloja oli hänen rinnassaan asunut, mutta vielä enemmän suruja. Kreivin tukka oli alkanut harmaantua, vaikk'ei hän vielä ollut neljäkymmenenkään vanha; hänen kauniilla miehuullisilla kasvoillaan oli hymy harvinainen vieras, mutta totisuus sitä enemmän kotiunut. Tämä kyllä voi pikimmältään väistyä hovissa esiintyessä, mutta astui heti taas sijalleen yksinäisinä hetkinä. Tämä

hovimies erosi muista siinä, ett'ei sallinut tukehduttaa sydämensä tunteita ja luonteensa itsenäisyyttä. Mutta koska hänen luonteensa, vaikka olikin tarvittaissa lannistumaton, oli lempeä, hento ja harvoin oli särmäkäs muita kohtaan, niin ei kreivi Bertelsköldillä ollut paljon kadehtijoita, jotka eivät olisi hänelle hyvää suoneet. Hän oli tähän saakka vallan vähän ottanut osaa ajan kiukkuisiin puolueriitoihin. Hänen elämänsä oli sentähden kulunut huomaamattomammin kuin useimpain muiden hovimiesten. Hänen yksityisiin murheisinsa tyytyen näytti sallimus suoneen hänelle sen onnen, jonka hänen luontoisensa ihmiset löytävät ulkonaisessa levollisuudessa; kuinka pysyväinen tuo lepo tulisi olemaan, se riippuisi taas tulevaisuudesta.

Kaikesta tästä Eerikki Ljung ei ymmärtänyt niin mitään. Joskin hän lapsuudessaan ehkä oli kuullut kreivin nimeä mainittavan, oli hän sen jo aikoja sitten unohtanut, ja oli hän kotiseudultaan lähtiessään liian nuori tunteakseen perheensä muinaisuutta. Hän oli hyvillään siitä, että tämä ylhäinen upseeri, joka näytti olevan noin lempeä ja sydämmellinen, osoitti näin ystävällistä osanottoa hänelle ja hänen suvullensa; hän tunsii häntä kohtaan ystävyyttä ja luottamusta ja rohkeni viimein kysyä, missä hän nyt oli.

... Drottningholmassa, — vastasi kreivi, samalla kun tuo kaunistelematon kysymys herätti eloon hymyilyn hänen huulillaan.

— Mutta, — jatkoi Eerikki ja ajatteli outoa heräämistänsä, — kuinka olen tullut tänne, ja mitä väkeä ovat ne, jotka asuvat täällä Drottningholmassa?

— Sen sanon sinulle, — vastasi kreivi, taaskin hymyillen. Kauvan oli siitä kuin hän oli kaksi kertaa peräkkäin hymyillyt. — Kuningas hankkii syvimmässä salaisuudessa suuria juhlapitoja kuningattaren nimipäiväksi, ja sentähden on hän yhtä salaisesti rakennuttanut nuo kolme uutta huoneustoa ja tuonut ne lautoilla tänne. Ne ihmiset, jotka tapasivat sinut uudessa teatterissa nukkumassa, ovat hovin teatteritanssijoita ja ilveilijöitä, ranskalaisia ja itaalialaisia, jotka ovat tänne lähetetyt harjoittelemaan erästä näytelmää tuoksi suureksi päiväksi. He ovat hilpeämpiä, iloisempia ja vallattomampia ihmisiä kuin ne, joihin me olemme tottuneet, he ilkamoivat täällä kuin vasikat lautumella, eikä ole minusta

kumma, että he valitsivat sinut iloisuutensa esineeksi, — erittäinkin signora Morelli, joka on vallattomin heistä kaikista ja tottunut noudattamaan kaikkia oikkujaan. Mutta pidä varasi, Eerikki! Sinä olet jo tätä ennen hankkinut itsellesi vihamiehiä hovissa; nyt olet saanut uuden, joka on muita vaarallisempi, kun on kaunis, kaikkein suosikki ja kaikkein hemmottelema. Hän on nainen ja italialainen: hän ei koskaan anna anteeksi, että hänelle on naurettu.

11. Juhlapidot Kiinassa.

alomielisestä kreivi Bertelsköldistä sai Eerikki Ljung neuvonantajan, jota hän ollen nuori ja kokematon hyvin kyllä tarvitsi. Kuninkaan lausuma toivomus oli käsky, jota Eerikki ei ollut tohtinut vastustaa, jos hänellä olisi-kin ollut halua siihen. Mutta

toisekseen oli Eerikki hyvillään siitä, kun näki olevansa noin korkean henkilön huomion esineenä ja vielä oli saanut osan

kuninkaan salaisuuksistakin. Hän suostui sitä kernaammin kohtaloonsa, kun oli saanut luvan seurata suojelijaansa Suomenmaahan. Hän toimitti tarkasti kaikki hänelle määrätyt tehtävät ja käytti joutohetkiään tutkiakseen niitä kukkia, joita hänen suuri mestarinsa, arkiaatteri Linnaeus oli kuningattaren pyynnöstä Hollannista tilannut Drottningholman puutarhaa varten. Signora Morellia ja hänen seuralaisiaan karttoi Eerikki niin paljon kuin mahdollista, ja hän teki viisaasti siinä, sillä hän oli hänestä saanut salaisen vihamiehen; hän teki siinä viisaasti vielä toisestakin syystä, sillä vaikka signoran hellyyden osoitukset olivat olleet sekä purevat että kouraan tuntuvat, poltti vielä tuon kauniin tanssijattaren suukkonen kuin tuli hänen huulillansa.

Kreivi oli varottanut häntä menemästä yksinään puiston kaukaisempiin osiin, varsinkin iltasilla. Pari kertaa unohti Eerikki tämän varoituksen ja huomasi epäluulon alaisen miesten seurailevan hänen askeliaan. Hän pääsi heistä kyllä lähtemällä pian pakoon, mutta hän ymmärsi, että häntä väijyttiin ja päätti olla varoillaan.

Jo viimein tuli tuo suuri päivä, kuningattaren nimipäivä. *)

Aadolf Fredrik oli tehnyt kaikki voitavansa esiintyäkseen kuninkaana ainakin Drottningholmassa — ja Kiinassa. Valmistuksia oli kestänyt neljä vuotta, ja kolme tynnöriä kultaa oli niihin käytetty. Vasemmalla kädellä puistossa, linnasta tullen, oli siihen aikaan lieju suo. Tämä oli täytetty suurilla kustannuksilla ja teitä oli tehty sinne puistosta. Se leikkikalua, jota vielä tänäkin päivänä kutsutaan Kiinan linnaksi, oli rakennettu vanhalle asehuoneen kartanolle ja oli syyksi siihen ilmoitettu, että se oli tilattu Åkeröhön kreivi Tessinille, ja siirrettiin se sitten siihen kuuluvine rakennuksineen siitä pois, niinkuin olemme nähneet. Huonekaluja, kaikki kiinalaista tekoa, tilattiin salaa useilta käsityöläisiltä hoviväen nimessä. Samoin ikään kalliita pukuja kaikille,

*) Välskäri olettaa sen Ulriikanpäiväksi, 4:ksi päiväksi Heinäkuuta. Sen aikuiset aikakirjat sitä vastoin sijoittavat juhlan Loviisan päivään, 25:een päivään Elokuuta, josta on tässä huomautettava syystä, ett'ei niin merkillistä tapausta kuin Kiinan vihkiminen oli, sijoitettaisi väärään päivään. 4 päivä Heinäkuuta ei sovi yhteen niiden päivän kanssa, joina kuningas matkusti Suomessa.

niin mandariineille kuin kokkipojille. Näyttelijöitä ja teatteritanssijoita lähetettiin edeltäkäs in harjoittamaan osiansa uudessa teatterissa, ja hovi-intendentti Pasch maalasi komeita koristuksia juuri tätä tilaisuutta varten. Paitse sitä harjoitettiin kolmekymmentä kuusi kadettia äkseeramaan kiinalaisittain ja kaksitoista pisintä miestä valittiin olemaan statisteina teatterissa.

Kaikki oli valmiina. Räätelit, kokit, puusepät, koneenkäyttäjät ja sadat muut eivät olleet nukkuneet moneen yöhön. Kuninkaalliset henkilöt olivat tulleet nimipäivän edellisenä iltana, mutta kuningatar ei aavistanut mitään, tai ei ainakaan ollut mitään näkevinään. Oli onneksi kaikelle, mikä säästettiin viimeiseen hetkeen, että hänen majesteettinsa kuningatar valvoi kauvan iltasilla ja nousi aamulla myöhään ylös.

Jo päivän koittaessa vilisi puisto Kiinan ympärillä hätköiviä ja uteliaita ihmisiä. Ensiksikin oli nähtävä, miten kadetit äkseerasivat kuninkaan edessä, ja katselijain joukossa oli Eerikki Ljungkin.

Poikaparat oli herätetty jo kello kahden aikaan aamulla ja seisoivat he nyt paraatissa, päässään korkeat krenatierilakit, joiden hopeaplootuissa näkyi kuninkaan nimikirjaimet. Kaksi komeata kanuunaa ajettiin esiin komeutta lisäämään. Kello viiden aikana tuli hänen majesteettinsa kuningas ja äksee-rautti poikia. Tämä kävi komeasti, kuningas oli tyytyväinen, iloinen ja hyvin armollinen kaikille.

Sitten seurasi pitkä loma-aika, jolloin kadetit seisoivat paikoillaan ja söivät nisuleipää ja sokerileivoksia, joita he olivat saaneet luvan ahtaa kaikki taskunsa täyteen, sotaelämän vaivoja paremmin kestääkseen. Vihdoin viimein tulivat heidän majesteettinsa, korkeissa vaunuissa ajaen ja loistavan seurueen saattamana, kello yhdentoista aikana aamupäivällä. Kadetit marssivat esiin paraatiin, tekivät kunniaa ja suorittivat kaikki temppunsa yleiseksi ihastukseksi. Koko puisto kaikui hurraahuutoja, ja Eerikki Ljung mietti jo, eikö hänen pitäisi heittää lukujaan sikseen ja suojelijansa avulla koettaa päästä sotilaaksi ja hämmästyttää Eerikka Lindeliaa korkeaan krenatierilakkiin puettuna.

Vielä oli kumminkin jälellä tuon suuren salaisuuden näyttäminen. Sen oli määrä tapahtua vasta illalla ja varustuksia jatkettiin mitä suurimmalla innolla. Kadetit puettiin

nyt kiinalaisiksi ja suurta huomiota herättivät heidän univormissaan nuo suuret, nyt viheriäksi maalatut napit, jotka Eerikki Ljungilla oli ollut kunnia tehdä kuninkaan omassa sorvihuoneessa. Kaikki kävi niinkuin pitkin, kunnes puoli tuntia ennen määrättyä kellonlyöntiä tapahtui pieni häiriö.

Kreivi Bertelsköld käsketti luoksensa Eerikin, joka seisoi katselijain joukossa vähän matkaa Kiinasta. Yön valvonta, liika lihava aamiainen kello puoli neljä aamulla ja koko muun osan päivää kestänyt paasto — ehkä liiat makeisetkin — oli liikaa kiinalaispojille. Yksi kadeteista oli juuri ratkaisevalla hetkellä sairastunut, ja kuitenkin ei saanut yksikään heistä olla poissa tuosta juhlallisesta tilaisuudesta.

— Täällä on puku, — sanoi kreivi Eerikille, — ota se heti paikalla päällesi!

— Minäkö? — kysyi Eerikki ihmeissään.

— Sinäpä sinä. Ei ole aikaa hukata. Sinun täytyy ruveta kiinalaiseksi.

— Mutta kuinka pitää minun siis olla? — kysyi Eerikki.

— Ei se mitään. Tee niinkuin muutkin.

Ei auttanut tinkiminen. Hetken kuluttua oli Eerikki kiinalainen ja seisoi sydän kintaan peukalossa Kiinan portilla.

Ei ollut hän seisonut siinä viittä minuuttia, kun eräs pienoinen komeasti koristettu mandariini, seitsemää korttelia pitkä, saapui portille mukanaan koko lauma taivaallisen valtakunnan ylimyksiä. Tämä pieni mandariini oli uuteen arvoonsa niin ihastunut, ettei hän huomannutkaan, kuinka yksi niistä pitkistä punaisista silkkinauhoista, joilla hänen avarat alusvaatteensa olivat sidotut, oli irtautunut ja laahasi pitkin maata, — anteeksi antamaton vika, josta kammaripalvelija olisi voinut virkansa menettää, ell'ei suuri kiire nyt olisi kelvannut puolustukseksi kaikille.

Eerikki Ljung, joka uudessa asussaan seisojien likinä, tunki kruununprinssin, kumartui maahan ja pyysi saada solmita nauhan kiinni.

Prinssi katseli häntä suurilla kauniilla silmillään ja sanoi: — Kiinalainen, sinä löit minua!

Eerikki säpsähti. Niin vilkas oli prinssi Kustaan — sittemmin Kustaa III:n — mielikuvitus, että kun hän

alinomaa oli kuullut kuningattaren valittavan, kuinka *häntä oli lyöty*, hän viimein itsekin uskoi sen todeksi. Mutta ennenkun Eerikki ennätti tai rohkeni virkkaa sanaakaan puolustukseeseen, lisäsi prinssi arvokkuudella, joka tosin oli vähän vanhamaista, mutta joka sopi hänelle mainiosti:

— Tänään on kuningattaren nimipäivä. Ruhtinasten tulee käyttää sellaisia tilaisuuksia anteeksi antaaksensa, — ja minä annan sinulle anteeksi. Sinulla on lupa solmita nauhani.

Samassa riensi siihen prinssin opettaja, kreivi Bjelke, mutta nauha oli jo solmittu, ja heti sen perästä saapuivat kuninkaalliset henkilöt.

Kuningas ja kuningatar tulivat kello kuuden aikaan iltapäivällä vaunuissa ajaen Kiinaan. Heti kun hänen majesteettinsa kuningatar oli astunut vaunuista, meni kruununprinssi häntä vastaan, tarjoten hänelle linnan kullatut avaimet punaisilla, leveillä kultaripsuilla koristetun samettityynyn päällä. Loviisa Ulriika oli — tai oli olevinaan — kovin hämmästynyt ja lisäsi hyvän puolisonsa ihastusta sillä, ettei heti tuntenut kruununprinssiä tuossa oudossa puvussa. Mutta niin pian kuin prinssi alotti ulkoa opitun, tätä tilaisuutta varten seipitetyn puheensa, sulki hän hänet äidillisellä ilolla syliinsä, ja tästä nousi riemu semmoinen, että tuo hyvä kuningas unohtaen koko tämän komeuden sen onnen rinnalla, että sai olla puoliso ja isä — yhtä haavaa nauraen ja vedet silmässä syleili puolisoaan ja pientä pulskaa mandariiniaan, sanoen kaikkia tervetulleiksi tähän hänen itämaiseen palatsiinsa.

Nyt astui esiin koko muukin lauma ylhäisempiä ja alhaisempia kiinalaisia ylimyksiä lausumaan alamaisia terve-tuliaisiaan. Kuningatar itse avasi suurimmalla kullatulla avaimella ison käytävän oven ja lausui mitä mielistelevimmällä tavalla ihastuksensa tästä suuremmoisesta ja tietysti aivan odottamattomasta laitoksesta. Kohta istuivat kuningas ja kuningatar kaiken hoviväen kanssa loistavan ateriapöydän ääressä Kiinassa, ja Ruotsin parhaat soittajat soittelivat leh-vän taa kätkeytyinä koko aterian ajan.

Kello kahdeksan aikaan alkoi näytelmä, jommoista ei oltu nähty Ruotsissa sitten kuningatar Kristiinan aikain; näytelmässä kun oli kuusitoista näytöstä ja kun esirippu

nousi ja laski kaikkiaan kolmekymmentä kaksi kertaa, kesti näytelmä aina kello kahteen asti aamulla. Kaksi oopperaa annettiin: toisen nimi oli *Le berger devenu roi* ja se esitti paimenta, josta monen kummallisen seikkailun perästä erään haltijattaren noitasauvan vaikutuksesta tuli kuningas, jolloin hän — niinkuin kyllä voi arvatakin — samalla sai hellän naispaimenensa kuningattarekseen. Sankarina toisessa oopperassa sitä vastoin oli Aleksanteri suuri, ja näytteli hänen osaansa eräs italialainen nainen, signora Fabrici, jonka ääni ja käytös olivat tämän ylhäisen yleisön ihastukseksi kuin oikean husaarin. Oopperoihin oli sitäpäitse sovitettu baletteja aivan niin kuin meidän aikanamme, ynnä monta muuta taide-temppua, joista mainioimpana mainittakoon »ilmassa juoksijan« Frossardin esitykset. Italialainen Crotzi ihmetytti naisia kauniilla tenooriäänellään, mutta sitä vastoin herätti kuohilas Squalgi heidän nauruansa äänellään niin hienolla kuin vihellyspilli, jota kapellimestari Buloz säesteli huilunsa sävelillä. Naistanssijain Decargen ja Gallodierin rinnalla teki ensimmäinen naistanssija signora Morelli niin koreita pyörähdyksiä, että mieltymys oli rajaton. Hoviväki oli aivan ihastuksissaan: lähinnä Loviisa Ulriikkaa oli Morelli sinä iltana Kiinan kuningatar.

12. Kuningattaren valtioviisautta.

oppera oli päättynyt ja loistava seura hajautunut, mutta ainoastaan muutamia silmänräpäyksiä myöhemmin taas tanssisalissa yhtyäkseen. Tänne kutsuttiin myös etevimmät henkilöt teatteriseurueesta, jotka, kun olivat ehtineet muuttaa vaatteensa, esitettiin heidän majesteeteilleen. Heille lausuttiin armollisimmat ja suosiollisimmat kiitokset ja he saivat vastaanottaa kallisarvoisia lahjoja: herrat kultakelloja ja hohtokivisormuksia, naiset jalokivikoristuksia ja timanttikorvarenkaita. Heidän majesteettinsa alkoi-

vat itse tanssin. Kuningas kuletti tanssissa paronitar von Ungern Sternbergiä, syntyisin kreivitär Mörner, sill'aikaa kun kuningatar suvaitsi tarjota käsivartensa Ranskan lähettiläälle kreivi Breteuil'ille. Ei huvitustenkaan pyörteessä unohdettu politiikkaa. Hattupuolueen mahtavimmat miehet — paitse tietysti poismatkustanutta kreivi Tessiniä — olivat näihin juhlapitoihin kutsutut ja osoitettiin heille kohteliaisuutta, jonka tarkoituksena oli joko heidän voittaminen tai rauhoittaminen; molemmissa tapauksissa tuli sen herättää kunnioitusta ja valmistaa tulevia tapauksia.

Oli yö, ja kuitenkin näytti kaikki olevan päivänpaistetta. Ei pitkiin aikoihin ollut Ruotsin hovi ollut noin loistoisa, kruunu kimallellut noin huikaisevasti, eivätkä ne, jotka sitä kantoivat, olleet näyttäneet koskaan ennen niin keveästi sitä kantavan. Olisi luullut, että tulevaisuus, niin paljon vihan ja eripuraisuuden jälkeen, jo viimeinkin oli koittanut ruusunpunaisena, tai ett'ei tuota tulevaisuutta ollutkaan, vaan että kaikki elivät vaan nykyhetkeä varten, joka oli niin lyhyt, mutta näytti niin äärettömältä. *La beauté reprend son empire en Suède* — kauneus pääsee taas valtaansa Ruotsissa — olisi kreivi Tessin sanonut, jos hän olisi ollut läsnä *) — niin monet lemmettäret kilpailivat tänä yönä kauneuden palkinnosta. Onni ja ilo näyttivät jälleen virkoavan eloon tässä itämaisessä taikalinnassa, — ja jos joku olisi sanonut, että kaikki tämä onni oli hiedalle rakennettu, että tämä ilo vaan oli naamari, joka peitti kylmiä itsekkäitä tarkoituksia, — kuka olisi sitä uskonut? Mutta ilman totuutta — ilman totuutta kaikessa — ei ole olemassa todellista onnea, ei mitään puhdasta iloa, ei purppurassa eikä sarkatakissa.

Kuningatar Loviisa Ulriikan valtiotaitoon kuului kuninkaallisen huoneen vallan vahvistaminen solmimalla avioliittoja hänen puoluelaiustensa ja mahtavimpain perheiden välillä. Niin hyvää tilaisuutta kuin tämä oli, jossa kaikki epäsopu näytti olevan unohtunut, ei hän tahtonut jättää käyttämättä. Hänen tarkat silmänsä keksivät kreivi Bertelsköldin vilkkaassa keskustelussa neiti Palmstjernan kanssa, joka oli samannimisen valtioneuvoksen, erään Hattujen johtajan, tytär.

*) Hän lisää päiväkirjassaan: »J'ai vu un temps, où il n'y avait pas 20 jolies visages dans tout Stockholm«. (Olen nähnyt ajan, jolloin ei koko Tukholmassa ollut kahtakaankymmentä kaunista naista.

Kuningatar käsketti hänet hetken kuluttua luoksensa.

— Olette onnistunut mainiosti, kreiviseni, — sanoi hän. — Kaikki laitoksenne ovat niin kauniit, että teillä on oikeus vaatia niistä jotain palkintoa. Anokaa jotakin armoa minulta!

— Teidän majesteettinne armo on ollut niin suuri, ett'ei minulle ole jäänyt enää mitään muuta anottavaa, — vastasi kreivi.

— Elkkää uskotelko minulle sitä! Totta on, ett'ette koskaan ole mitään anonut: uusi syy, että sen nyt teette. Mies semmoinen kuin te, joka on ikänsä parhaassa kukoistuksessa, ei saa huokailta kaikkea elämänsä yksinäisyydessä?

Meidän täytyy tässä ohimennen ilmoittaa jotain, joka kenties on odottamatonta niille, jotka muistavat edellisen kertomuksen. Kreivi Bertelsköld oli leskimies lyhyen avioliiton jälkeen neiti Stenbockin kanssa. Hänen äitinsä oli solminut tämän liiton, johon suostuessaan kreivi uhrasi vanhemman toivottoman rakkautensa. Avioliitto ei ollut onneton: se perustui keskinäiseen kunnioitukseen, jota molemmat suuressa määrässä ansaitsivat, ja kenties olisi hellempiäkin tunteita ajan ollen versonut tästä juuresta, ell'ei sallimus olisi toisin päättänyt. Ainoastaan kolmivuotisen yhdessäolon jälkeen oli kreivi menettänyt puolisonsa, joka jätti yhden pojan ja yhden tyttären jälkeensä. Poika oli syntynyt samana päivänä kuin prinssi Kustaa.

— Te olette haaveilija, rakas Bertelsköld, — jatkoi kuningatar armollisesti hymyillen. — Minunko nyt pitää muistuttaa teille, että olette jo kolme vuotta ollut nuorten naisten huomion esineenä? Kuinka miellyttää teitä neiti Palmstjerna?

— Hän on miellyttävä ja älykäs nuori nainen, — vastasi kreivi.

— Ja sen sanotte äänellä semmoisella kuin arvostelitte kanuunaa! Ettetekö ujostelee, herra kreivi, näyttelemästä filosofia, kun teidän tulisi olla ihastuksissanne menestyksessänne. Minä lyön vetoa, että jos olisitte Aleksanteri suuri, nuorella kaunottarella ei olisi mitään vastaan olla teidän Roxolanenne.

— Valitettavasti, teidän majesteettinne, en ole Aleksanteri suuri, enkä muutenkaan ole yhtä mieltä neiti Palmstjernan kanssa.

— Ja missä asiassa olette eri mieltä, viisas filosofi?

— Hän väitti, että Morellilla oli suuret jalat, jonka jälkeen minä vannoin, että luonto oli aikonut Crotzin hänen pitkään kaulaansa nähden kurjeksi.

— En olisi uskonut, että te voisitte olla noin häijy, — sanoi kuningatar. — Mutta kas tässä, — jatkoi hän, — on yksi, joka ehkä paremmin kuin minä voi houkutelaa teidät perhe-elämän helmaan.

Samassa osotti hän muutamia pieniä kiinalaisia, jotka

naurettavalla juhlallisuudella samosivat kruununprinssin saatamina salin läpi matkalla sivuhuoneeseen saamaan muutamia kunnan voileipiä paljojen makeisten särpimeksi. Kuningatar viittasi yhden pojista luoksensa. Tämä oli valkeaverinen, kaunis poika, samanikäinen kuin kruununprinssi, jonka palveluksessa hänellä oli kunnia olla hovipoikana.

— Kuules, pikku Bernhard! — sanoi kuningatar, — sano isällesi, että hän tuo sinulle uuden äidin!

Poika punastui, tuijotti majesteettia silmiin eikä vastannut mitään.

— Kai sinä hyvinkin mielelläsi tahtoisit uuden äidin,
— jatkoi kuningatar.

— Ennemmin tahtoisin hevosen, — sanoi poika.

— Mutta jos saat uuden äidin, niin saat joka päivä syödä sokerileivoksia, jotka ovat sinusta niin hyviä.

— En tahdo syödä sokerileivoksia, — vastasi pieni Bernhard Bertelsköld.

— Mene sitten ja ota voileipä, — sanoi kuningatar, puoleksi naurahtuen puoleksi närkästyneenä tuosta varhaisesta vastustelemishalusta. Poika teki kaartelevan kumarruksen, jonka oppiminen oli maksanut hänelle paljon vaivaa tanssikoulussa, ja meni.

— Minä näen, hyvä kreivi Bertelsköld, että kaikki ovat liittoutuneet teidän onneanne vastaan, — lisäsi kuningatar.

— Teidän majesteettinne armo on runsain korvaus onneni epäsuosiosta, — vastasi kreivi, joka oli siksi hovimies, ett'ei voinut toisin vastata, mutta mielessään oli varsin tyytyväinen poikansa vastaukseen.

Nyt läheni kuningas, virkaatekevän hovimarsalkan saatamana, jolla oli armo esittää kuningattarelle signora Morellin, joka oli käyttänyt enemmän aikaa kuin muut pukunsa muuttamiseen, mutta joka nyt voittikin kaikki hovineidit kauneutensa loistolla ja pukunsa komeudella. Loviisa Ulriika, joka jo ennestään oli vähän hermostunut, oli tarpeeksi nainen ollakseen tuota nähdessään tuntematta salaista vastenmielisyyttä, ja tätä tunnetta ei suinkaan vähentänyt se, kun hän huomasi siivon ja uskollisen puolisonsa silminnähtävällä mielihyvällä katselevan tuota kaunista tanssijatarta. Hän salasi kuitenkin tunteensa mitä armollisimpaan imarrukseen, josta kuitenkin silloin tällöin pisti esiin tuskin huomattava iva. — Zefyri itse, — sanoi hän, — ei voisi olla huikentelevampi, ei mikään Flora ihastuttavampi. Terpsichore ei voisi paremmin lumota Heliikonin yleisöä, Daphne, paimentansa huokaillen, ei osaisi miellyttävämmiin lampaitansa kaitsea; ja tuo pieni jalka oli myrkytetty nuoli, joka voi haavoittaa tuhansia sydämiä j. n. e.

— Ja yhtäkaikki, — puuttui puheeseen kuningas, joka vaan luuli ottavansa osaa puolisonsa ihastukseen, — yhtäkaikki ei pientä Daphnea saada vastaanottamaan ainoatakaan todistusta kuninkaallisesta suosiostamme muistoksi siitä huvista, jota hän on meille verrattomalla tanssillaan tuottanut.

— Mitä? — kysyi kuningatar pilkallisesti, katsahtaen Bertelsköldiin, — onko täällä vielä toinenkin, joka on niin paljoa ylempänä kaikkia kuolevaisia, ett'ei hänellä enää ole mitään toivottavaa tässä maailmassa? Onko se mahdollista, ihana paimentyttö? Eikö yhtään kilpailijaa voitettavana? Eikö edes ketään kostettavaa, olkoon se kuka hyvänsä, joka kovaksi onnekseen on sattunut astumaan tenhotulle jalallenne?

Tanssijatar asettui suloiseen asentoon, loi silmänsä maa-han ja anoi, että hänen majesteettinsa kuningatar sallisi hänen pyytää jotain, kenenkään sitä kuulematta. Hän kyllä tiesi, tämä pienoinen Morelli, että hänen pyyntönsä olisi pikemmin otettu huomioon eräällä toisella taholla, mutta hän tiesi myöskin, kuka voi parhaiten *pitää* lupauksensa.

— Olen siis oikein arvannut; — vastasi kuningatar, antaen ympärillä seisoville merkin että peräytyisivät; — on siis joku Celadon, joka on ollut ihanalle paimentytölleen uskoton?

— Ei, teidän majesteettinne, — sanoi tanssijatar närkästystään hilliten ja posket punaisina, — minua on inhotavasti loukattu, ja jos minä vielä olen Drottningholmassa, niin olen täällä vaan totellakseni heidän majesteettiensa käskyä ja velvollisuuttani täyttääkseni.

— Mitä kuulen? — sanoi kuningatar yhä yhtä pilkallisesti. — Kuka hovin kavaljeeri on rojhennut nostaa ylhäiset silmänsä noin mahtavan ja siveän haltijattaren puoleen, muuttumatta silmänräpäyksessä hänen noitasauvansa voimasta kiveksi? Minä oletan, — lisäsi hän ylenkatseellisesti, — ett'ei yksikään hovin naisista ole rojhennut loukata teitä pukeutumalla lyhempään hameesen kuin teidän on.

— Päinvastoin, — vastasi ihana Italian nainen, vaivoin hilliten vimmaansa, — on vika minussa, joka vähäpätöisyydessäni olen rojhennut vaivata teidän majesteettianne ja pyydän minä sentähden alammaisimmasti eroani teatteritanssijajoukosta.

— Ei, Morelli, — jatkoi kuningatar, joka ei ollut kyllin julma kiduttaakseen kauvemmin pelättyä kilpailijaa ja luultavasti katsoi häntä jo tarpeeksi nöyryyttäneensä, — jos tuohon tapaan puhutte, täytyy meidän keksiä hirvuisen kosto sille, joka uhkaa ryöstää meiltä tanssijajoukkomme

kevytjalkaisimman kaunistuksen. Puhukaa, armahiseni. Onko kenties joku rohjennut viheltää teille?

— Teidän majesteettinne, minulle on taputettu käsiä jo siksi paljon, että vihellyspillit eivät rauhaani häiritse. Mutta minulle on juljettu nauraa ja se on tuhatta kertaa pahempi.

Kuningatar naurahti. — Nauraa teille! Nauraa noin vakavalle ja kunnioitusta herättävälle olenolle! — Ja samassa näki hänen majesteettinsa hyväksi leyhäyttää komeaa viuhkaansa, salatakseen naurua, joka vastustamattomasti pyrki esiin.

13. Vaarallinen kiinalainen Kiinassa.

Pieni tanssijatar huomasi, ett'ei hänellä ollut mitään sääliä odotettavana *omain* kärsimystensä tähden. Mutta hän oli päättänyt kostaa, ja hän oli hankkinut luotettavampia keinoja.

— Armollinen kuningattareni suvaitkoon antaa anteeksi, — sanoi hän, — että olen roh-

jennut vaivata teidän majesteettianne vähäpätöisillä asioillani, kun minulla kumminkin on paljon tärkeämpää ilmoitettavaa.

— Oo, — sanoi kuningatar, jota suuresti huvitti tämän ihailun kaunottaren pilkkaaminen ja nöyryyttäminen, — puuttuu vaan, että pieni lumoava haltijattaremme käy antamaan meille neuvoja valtakunnan asioissa. No niin, elkää

pelätkö; sanokaa minulle vaan vilpittömästi kaunis Morelli, mitä ajattelette Euroopan nykyisestä tilasta. Tuleeko meidän solmita joku uusi liitto? Haluaako pieni ystäväni, että nimitämme hänet lähettilääksi Konstantinoopeliin? Minä olen varma siitä, että veljemme sulultaani tulisi siitä sekä hyvilleen että liikutetuksi. Mutta puhukaa kaikin mokomin hiljaa, ett'ei markiisi de Breteuil kuulisi meitä; se voisi synnyttää rettelöitä Ranskan kanssa ja ehkä riistää meiltä koko ranskalaisen teatterimme.

— Teidän majesteetillanne on liian armollinen ajatus valtiotaidostani, — sanoi tanssijatar, joka vaivoin sai hillityksi mielensä kuohumasta; — minun vähäinen kykyni ei ulotu niin pitkälle. Mutta alamainen uskollisuuteni ulottuu pitemmälle, enkä voi minä sentähden nähdä, että ilkeät vehkeilijät käyttävät näin juhlallista tilaisuutta hyväkseen häiritäkseen teidän majesteettinne kallista rauhaa ja uhataksaan valtakunnan turvallisuutta.

— Tämähän käy yhä paremmaksi; oo, sehän on kerassa mainiota! Astukaa lähemmä, kreivi Bertelsköld, me saamme kuulla jotain uutta. Meidän sukkela Morellimme on solminnut salaliiton, saadakseen sitten pelastaa meidät noitasauvallaan. Se tulee meitä suunnattomasti huvittamaan. Mikä tuon näytelmän nimeksi? Nimi pitää olla hauska. *Le roi devenu berger?* — mitä sanotte siitä?

Signora Morelli ei ollut viittausta ymmärtävinään ja kuiskasi kuningattaren korvaan, jossa korvarenkaat kimmentelivät: — Jumalan tähden, teidän majesteettinne, pitääkää varanne! Se, joka aikoi murhata kruununprinssin Ulriksdalin puistossa, on valepuvussa täällä Drottningsholmassa ja odottaa vaan tilaisuutta toteuttaakseen hirveän aikomuksensa.

Kuningatar kalpeni. Hän ei tosin ollut pannut prinssi Kustaan naarmuun — joka muuten jo oli parantunut — noin suurta merkitystä, mutta hän epäili kuitenkin, että jotain oli ollut tekeillä ja hänen epäluulonsa sai uutta yllykettä, kun kaikista ponnistuksista huolimatta ei oltu saatu mitään tietoa tuosta luullusta pahantekijästä, joka oli kadonnut niin salaperäisellä tavalla. Hän nousi hetikohta ylös ja käski Morellin seuraamaan häntä eräesen sivuhuoneeseen.

— Jos tämä on pilapuhetta uteliaisuuteni kiihottamiseksi, niin on se ilkeää ja sopimatonta pilaa, — sanoi hän ankaralla äänellä.

Tanssijatar heittäytyi kuningattaren jalkain juureen ja vakuutti, että hänen sanansa olivat vilpittömimmän ja alamaisimman innon ilmauksia. Hän ei ollut tahtonut pelästyttää kuningatarta ja sentähden oli hän tahtonut kiertelemällä ilmoittaa huomionsa, koska se oli yhteydessä erään hänen itsensä kärsimän herjauksen kanssa, mutta hänen majesteettinsa ei ollut sitä sallinut, ja hän oli sentähden pakoitettu paljastamaan totuuden peittelemättä. Hän selitti, kuinka hän oli tavannut pahantekijän teatterissa nukkumassa, — kuinka hän muun seurueen mukana oli ilvehtinyt hänen kanssaan, — kuinka tämä törkeällä tavalla oli vastannut hänen pilantekoonsa, — kuinka hänen vihollisensa ja kadehtijansa sitten olivat pilkanneet häntä hänen uuden, kömpelön rakastajansa tähden, — kuinka hän oli epäillyt, — antanut vakoilla, mikä mies hän oli ja lopuksi saanut käsiinsä kirjeen, joka oli kirjoitettu eräälle tuntemattomalle naiselle likellä Upsalaa, — kuinka pahantekijä siinä oli peitetyin sanoin kertonut tapah- tumasta Ulriksdalin puistossa, johon hän oli puikahtanut muka kasvia keräämään ja tutkimaan, — kuinka hän oli tuonut kirjeen kreivi Tessinille, joka oli käskenyt päästää hänet linnaan; kuinka joku salainen rikostoveri oli pitänyt häntä kätöksessä kokonaisen päivän ja sitten yön tullen toimit- tanut hänet Drottningholmaan — kuinka hän oli ollut täällä ja kuinka Morelli oli tuntenut hänet kiinalaiseen valepukuun puettuna heidän majesteettejansa vastaanotettaissa — kuinka hän väen tungoksessa oli etsinyt tilaisuutta pahan aikeensa toimeenpanemiseen, ja kuinka hän vielä puoli tuntia sitten oli ollut katselijain joukossa linnan ulkopuolella. Koko tämä tunnustus tapahtui itkien ja vannoen, että hän — rikollisen salaliiton keksijä — ei ollut saanut rauhaa, ennenkun oli ilmoittanut keksintönsä kuningattarelle itsellensä.

Loviisa Ulriika oli tarpeeksi tarkkanäköinen huomatakseen, että vaikuttimena tämän muka tuiki tärkeän valtiollisen salaliiton ilmaistemiseen oikeastaan oli loukattu turhamaisuus; mutta samalla näytti se kuitenkin hiukan todennäköiseltäkin, eikä hän voinut pitää pelkkänä sattumuksena sitä, että tun- tematon väkivallan tekijä oli tuonut muassaan kirjeen kreivi

Vaarallinen kiinalainen Kiinassa.

Tessinille ja että tämä niin hyvin oli ottanut hänet vastaan aivan vähää ennen kuin kreivi noin yhtäkkiä oli rikkonut välinsä hovin kanssa. Koko hänen kiukkunsa tätä pelättyä vastustajaa kohtaan heräsi nyt uudella voimalla ja vaikutti, että kreivin luuloteltu rikostoveri esüintyi hänen silmissään mitä vihattavimmassa valossa.

— Soisin teidän olevan väärässä, signora, — sanoi hän. — Mutta jos olette oikeassa, joka kohta tulee näkymään, niin lupaan teille niin täydellisen korvauksen kuin suinkin voitte toivoa. Menkää, yhtykää tanssiin elkääkää antako kenenkään mitään huomata. Tarvittaissa kutsutan teidät puheilleni.

Näin sanottuaan palasi kuningatar tanssialiin, jossa pieni tanssijatar, jonka tappiolle hoviväki vastikään oli nauranut, joutui yleisen kummastuksen ja uteliaisuuden esineeksi, sittenkun kuningatar oli suvainnut puhutella häntä kahden kesken.

Tietämättä mitään niistä valtakunnalle petollisista salahankkeista, joista häntä oli syytetty, seisoi Eerikki Ljung muiden uteliaiden joukossa pienen huvilinnan ulkopuolella, jossa hän huvittelihe katselemalla tuota komeaa tanssia, mikä tapahtui avonaisten ikkunain edessä. Kiinalaista pukuaan ei hän vielä ollut saanut takaisin jätetyksi, ja kun muut kiinalaiset, jotka kaikki olivat ylhäisiä aatelisia kadetteja, olivat kutsutut linnaan illalliselle, oli hän, joka vaan oli ylimääräinen hovipalvelija, joutunut unhotuksiin. Nälästä ja janosta ei hänellä ollut haittaa, sillä sämpylöitä, olutta ja mummaa jaettiin väkijoukolle. Mutta aamu alkoi jo olla käsissä. Väsynenä ja unisena seisoi Eerikki yhä paikoillaan koettaen tuntea noita loistavia haamuja, jotka leijailivat tuolla sisällä vahakynttiläin valossa. Milloin oli siinä joku valtioneuvoksen rouva avarassa pönkkähameessaan, milloin joku hovineiti pullohameineen ja hihapitseineen, milloin joku diplomaatti juhlallisessa kankipalmikossaan, milloin taas joku kamarijunkkari, puettuna jonkinlaiseen hännystakin ja pitkän takin väliseen viittaan, jonka selkä oli tukkajauhosta vaalenut. Milloin tunsu Eerikki kuningattaren komean haamun siitä kunnioituksesta, jolla kaikki siirtyivät hänen tieltään; milloin näki hän kuninkaan leppeät kasvot, jotka kaiken yötä olivat pelkkää päiväpaistetta; milloin näki hän ikku-

nassa suojelijansa, kreivi Bertelsköldin pitkän vartalon; milloin tepasteli siinä taas hänen kaunis vihollisensa, signora Morelli. Välistä taas peittyi kaikki tuo komeus huuruun, jota lämpimissä huoneissa paneutui ikkunoihin, mutta kauvan ei kestänyt, ennenkun joku armo tai joku heidän kavaljeereistaan pyyhki ruudut nenäliinallaan, katsellakseen juhlatulilla valaistua puistoa ja vilkasta väkijoukkoa. Siellä poltettiin myös hovin ja kansan huviksi ilotulia; raketteja ja sähikäisiä lenteli kaiken yötä, valollaan valaisten pimeitä lehtikujia ja taampana olevan ison linnan päätyä.

Väkijoukko teki huomautuksiaan; suurta ilotulitusta sanottiin säästettävän huomiseksi, jolloin kuningatar itse sytyttäisi tuli-kyyhkysen. Sisällä-olijat joutuivat tarkastelun alaisiksi; ei Hattuja eikä Myssyjä säästetty.

— Tuossa on Düben — sanottiin — kuningattaren sihteeri. Se mies on varmaan monta valhetta keksinyt aikoinaan.

— Tuossa on vanha Bjelke, — sanoi toinen — hän, joka v. 39 sai virkaeron harmaalle paperille, mutta yhtä suuri on hän sittenkin olevinaan.

— Ei hän sentään ole mitään poikansa nuoren Bjelken rinnalla! — puuttui kolmas puheesen. — Kas, tuolla kulkee hän prinssin kanssa ja on niin ylpeä, että koko ajan vaan kattoon katsoo. Luulenpa, jumalauta, että hän on mielestään parempi mies kuin hänen kuninkaallinen korkeutensa itse.

— Ei, vaan katsohan tuota keikailevaa herraa! — nauroi neljäs. — Tiedättökö kuka se on? Se on herra Dalin, joka tekee runoja, ja se, joka tekee runoja, luulee kelpaavansa kaikkeen; sentähden on hän tietysti päässyt kuninkaalliseksi opettajaksikin. Sanotaan, ett'ei prinssi enää osaa puhua muuta kuin runoksi, ja kun hänellä on nälkä, niin ei hänen sovi sanoa: armas äiti, anna minulle voileipä! vaan silloin on Dalin opettanut hänet naukumaan näin:

Leijoonä vanha Göthan jo nälkään näännähtää,
Vaan pentu vinkuu: »voita ja leipää leviää!»

Hattujen lahkolaiset osottivat mieltymystään tuohon hiukan karkeanpuoliseen pilaan, sillä kaikki tähän asti mainitut olivat Myssyjä. Mutta näilläkin oli puolustajansa, jotka

kostoksi lausuivat yhtä pilkallisia muistutuksia Hatuista, niin pian kuin joku heistä tuli näkyviin.

— Kas tuolla on Nordencrantz, josta on tullut kauppaneuvos sentähden, että osaa tehdä kultaa suoloista. On sillä nyt kauhean komea nimi, jolla rehentelee. Ei ole kauvan siitä kuin hänen nimensä oli paljas Backmanson ja hän oli konsulina Lissabonissa, saaden kuusi äyriä tynnyriltä sivutuloja.

— Tuolla on Ungern-Sternberg, joka viime talvena oli valtakunnan tallimestarina kruunauksessa. Eihän hän suotta ole kenraali eikä kanna Serafimikäätyjä ilman aikojaan; hänhän oli yksi niitä, jotka v. 42 pötkivät venäläistä pakoon Suomesta ja palasi Tukholmaan koreita puheita pitämään.

— Entä majuri Rudbeck sitten, joka pöyhkeilee kalpatähdistön kunniamerkki rinnassaan! Muistaako kukaan, kuinka hän sai 100 tukaattia ja kultamiekan siitä, että hän v. 43 kolme vuorokautta tirkisteli taalalaisia Riddarholman linnan ikkunoista.

— Tiedä huutia! — kiljasi eräs Hattujen puoluelainen. — Rudbeck tappeli kuin mies Ahvenanmaalla, eikä pidäkään venäläisten puolta niinkuin Yömyssyt tekevät.

— Eläs kelpo hattumestareita! — huusi eräs vasta-puolueen miehistä. Kuinka monta Ranskan hopeataaleria te luulette heidän pistäneen taskuunsa viimeisillä herrainpäivillä?

Vastaukseksi antoi loukattu vastustaja korvapuustin, ja ennen pitkää syntyi meteli, josta uhkasi tulla tulinen tappelu molempain puolueiden välillä, joiden intoa täällä ulkona nautittu olut virkisti, sill'aikaa kuin Hatut ja Myssyt tuolla sisällä tanssivat veljellisessä sovussa ja yksimielisyydessä.

Silloin nähtiin tanssin yht'äkkiä lakkaavan ja tanssivain keräytyvän eri ryhmiin, jotka näyttivät kyselevän toisiltaan jotain, jota oli tapahtunut.

Ennenkun täällä ulkona oli saatu selville syy tanssin taukoamiseen, tunsu Eerikki Ljung jonkun tarttuvan häntä käsivarteen ja vetävän häntä pois väkijoukosta. Hän katsoi taaksensa: se oli kammaripalvelija Feif.

— Weg! Gleich ins Boot, — kuiskasi saksalainen.

— Mitä ilvettä tämä nyt taas on? — kysyi vihastunut poika. — Minua nukuttaa, antakaa minun mennä kotiin!

— Nicht resonniren! Gleich putzweg, oder der Teufel soll dich holen, verfluchter Junge! — jatkoi kammaripalvelija, vetäen häntä muassaan, ja tämä oli luultavasti pisin puhe, minkä tämä kuninkaan juro sanansaattaja oli pitänyt sen jälkeen kuin tuli Ruotsiin.

Ei auttanut panna vastaan. Muutamia minutteja sen jälkeen istui Eerikki venheessä, joka voimakkaiden soutajain kiidättämänä nopeasti eteni ulos rannasta, sill'aikaa kun hänen takanaan puistosta kuului yhä enenevän hälinän keskeltä huutoja: — Kiinalainen! Kiinalainen! Ottakaa kiinni se Kiinalainen!

14. Kapteeni Neptunus Gast.

Lukijan ei liene vaikea arvata syytä Eerikki Ljungin uuteen seikkailuun. Kaikki oli tapahtunut hyvin ymmärrettävästi. Kuningatar oli uskonut tuon salaisuuden kuninkaalle; kuningas oli naurahtanut sille ja vakuuttanut tuntevansa sen asian paremmin, — mutta hän pelkäsi, että asiasta olisi nouseva melua, ei tahtonut saattaa Morellia kuningattaren epäsuosioon, päätti huomenna korjata asian ja koetti lyödä leikiksi koko tuon kamalan salaliiton. Vaan kun kuningatar aina oli pikainen luonteeltaan, oli hän jo sillä välin ennättänyt ilmaista salaisuuden prinssin opettajalle, kreivi Bjelkelle. Vaan kun tällä kerralla oli syytä epäillä kasvientutkijaa Ulriksdalin puistossa, oli hän kiirehtinyt antamaan viittauksen vahdissa olevalle upseerille. Upseeri oli antanut käskyn epäluulon alaisen henkilön kiinni ottamisesta, ja näin olisi onneton nuorukainen epäilemättä tullut murhaajana ja maan kavaltajana vangituksi, ell'ei hänen majesteettinsa olisi ehtinyt kuiskata jotain kammaripalvelijansa Feifin korvaan. Tanssi oli hetkeksi tauonnut, oli levinnyt huhuja joistain rikoksellisista hankkeista ja väestö tuolla ul-

kona oli parantanut jutun niin, että viimein puhuttiin koko Kiinan ilmaan räjähdyttämistä. Pian kuitenkin tämä pyryilma asettui. Kun kuninkaalliset taas hymyilivät yhtä suopeasti kuin ennenkin, kuvastui ilo myöskin hoviväen kasvoilla; ja kansan kesken tuolla ulkona sai asia sen käänteeseen, että kaikkityyni oli ollut ilvettä, jonka kuninkaalliset olivat omiksi huvikseen toimeenpanneet. Näin koitti päivä melun ja iloisuuden jälkeen, ja vahakynttilät paloivat keltaisina ja unisina päiväpaisteessa, kun tanssijat erosivat kello kuuden aikaan valoisana kesäaamuna.

Kun kreivi Bertelsköld haki turvattiaan, oli tämä kadonnut. Ja kun ihana Morelli kuulusteli pienen juonensa uhria, sai hän palkaksi kaikista vaivoistaan epäsuosiollisia katseita majesteeteiltä ja ankaran muistutuksen kreivi Bertelsköldiltä, että hän toiste ei puuttuisi muihin valtakunnalle tärkeisiin asioihin kuin tanssiin.

Oli vielä yksi, joka olisi voinut valaista tätä hämärätä asiaa ja se oli pieni prinssi Kustaa. Mutta hän nukkui tähän aikaan päivästä viattomuuden unta ja uneksi kaikkien vaivainsa perästä milloin Kiinasta, milloin Azori-saarista.

Sill'aikaa oli kuninkaan käskystä kaikkein näiden kummallisten seikkailujen sankari, kimmasti Eerikki Ljung, seuraavana päivänä — tai oikeammin samana päivänä — viety Toivo-nimiseen, kauppahuone Larssonin omistamaan laivaan, joka oli Tukholman satamassa valmiina lähtemään Waasaan ja lastattuna raudalla ja suoloilla tuotuaan ensin kotiseudultaan Ruotsin pääkaupunkiin Waasan ruista, voita, läskiä, silakoita ja lohta.

Eerikki oli iloissaan tästä asiain onnellisesta käänteestä ja hänen iloaan lisäsi vielä se, että Toivo-laiva oli vanha tuttava, jonka mastoissa ja nuorissa hän monta kertaa oli lapsena kiipeillyt, kun äitinsä kanssa oli käynyt sukulaistensa luona Waasassa. Toivo ei siis ollut — niinkuin nimestä olisi voinut luulla — iäti kukoistava nuorukainen, päinvastoin vanha kapusta, joka yli kahdenkymmenen kesän kuluessa oli kokenut jos jonkinlaisia säitä ja tuulia Waasan saariston ja Furusundin välillä. Tätä tehdessään olivat siltä monet hyvät purjeet kuluneet ja revenneet, keula oli hankaantunut, partuunat kuluneet, partaita oli paikattu, vintturi oli mennyt vinoon ja kajuutta käynyt hyvin vanhentuneen koirankopin näköi-

seksi. Tällaisena muisti Eerikki lapsuudessaan nähneensä Toivo-laivan; mutta hän tiesi myös, että se oli rehellinen ja oivallinen lastinvetäjä, joka aikoinaan oli jutuuttanut monta kaunista äyriä isäntänsä raha-arkkuun ja verkalleen hölkytellyt Gaddenin kallioiden ohi, sillä aikaa kun muut olivat paenneet Rataniin Pohjanlahden pohjoismyrskyjä pakoon. Sentähden hämmästyti hän nyt suuresti nähdessään, että tämä vanha kunnon kapusta oli maalattu uudestaan Tukholmassa ja koristettu niinkuin iäkäs torimatami, joka vanhoilla päivillään on päässyt rouvaksi ja ostanut itselleen uuden saalin. Jos Eerikki ei olisi niin hyvin tuntenut vanhaa keulakuvaa, jonka eräs Munsalan poika oli vuollut ja veistellyt ja joka oli kuvaavinaan jotain iäkästä jumalatarta, joka ammuin sitten oli törmännyt jotain kovaa esinettä vasten ja siinä menettänyt olympolaisen nenänsä, niin ei hän olisi silmiään uskonut, nähdessään Toivon nyt noin sievänä ja suurellisena nuorempain kaunottarien rinnalla Tukholman satamassa.

Laivaan tultuaan kohtasi Eerikki siellä erään vanhan ystävän, joka oli muuttunut yhtä paljon kuin Toivo itse, ja se oli laivan kapteeni.

Hänen nimensä oli Neptunus Gast, — nimi oli epäilemättä hyvin kummallinen alusta loppuun asti, mutta kumminkin oli se paikallaan siihen nähden, että miehen isä oli ollut merimies täydestä sydämmestään ja oli sentähden tahtonut antaa pojalleen, joka kehdesta alkaen oli määrätty samaan ammattiin, nimen, joka muka tuottaisi onnea merellä. Kauvan näytti kumminkin siltä kuin olisi toinen nimi Gast*) päässyt voitolle, sillä jokainen ihminen Waasassa ja Tukholmassa tiesi, että kapteeni nuorempina päivinään oli ollut aika velikulka. Vaikka hän oli vähän palleroinen varreltaan, joka ei ollut viittä jalkaa pitempi, oli hänellä leveä rinta, vahvat käsivarret, paksu pää ja mieli aina iloinen, mutta kovaksi onneksi oli hän myöskin koko lailla laiska ja hutilus eikä syläissyt lasiinkaan, niin että hän yleensä ei esiintynyt edukseen maissa ollessaan eikä sen enemmän juuri merelläkään. Merimieheksi rupesi hän, siksi hän oli kastettu, mutta kovaa sai hän kokea. Hän aloitti ammattinsa kokkina, ja onnistui

*) *Gast* merkitsee oikeastaan *peikko*a, aavetta; mutta myöskin *reuhakko*a, *reuhantana*a.

lukemattomia kertoja pilaamaan; sekä herneet että puuron, ennenkun hän viimein pääsi jungmanniksi. Hänen ainainen opettajansa oli pamppu, sillä se hänet herätti aamusilla, sitä sai hän aamiaiseksi, päivälliseksi ja illalliseksi ja se seurasi häntä illalla makuulle. Minkä verran hänellä siitä lienee ollut opillista ja käytöllistä hyötyä, se jääköön sanomatta, mutta ainakin paksuni siitä hänen selkänahkansa, joka ajan ollen ei enää vähään tyytynyt, vaan vaati aina uutta ja parempaa. Ihmiset sanoivat, että jungmanni Gast ei voinut nukkua oikein makeasti, ell'ei hän sitä ennen ollut saanut kun-

non selkäsaunaa, koska hän muuten oli saavinaan sitä unis-
saan. Kun tämä elämä vihdoinkin alkoi käydä hänelle kovin
tukalaksi, päätti hän kerran karata Öresundissa, mutta parin
vuoden kuluttua tuli hänen ikävä, kun ei saanut selkäänsä,
ja hän tuli kauniisti takaisin, jolloin häntä hetikohta kestitet-
tiin vanhalla herkulla. Vihdoinkin viimein oli hän, tiesi luoja
mitenkä, oppinut sen verran merenkulku-tiedettä, että kohosi
vähitellen, pykälä pykälältä matruusiksi, konstaapeliksi ja
perämieheksi. Kun hän oli purjehtinut noin parikymmentä
vuotta, melkein aina huonolla onnella, mutta katsellen merta

ja maailmaa jotenkin kylmäverisesti, tapahtui eräänä kauniina kevätpäivänä, että kapteeni eräässä Waasan laivassa sattui purjehtimaan kumoon satamassa ja hukkui juuri kuin laiva oli merelle lähtemässä. Heikkona hetkenä antoi silloin laivan isäntä, raatimies Blom, vietellä itsensä nimittämään perämies Gastin laivansa päälliköksi, mutta sitä kauppaa ei hän kehnut. Sillä sittenkun hänen uusi laivurinsa, jolla oli alinomainen vastatuuli minne ikänä hän kääntyi, oli vitkasteellut kaiken kesän matkalla Tukholmaan, eikä välittänyt siitä enemmän kuin muustakaan, sattui kapteeni Gast eräänä kauniina Syyskuun päivänä, keskellä päivää ja auringon kirkkaasti paistaessa ja tuulen ollessa myötäisen, ajamaan matalikolle Santahaminan luona hänen itsensä uinaillessa päivällisunta ja peränpitäjän istuessa ja pelatessa viittä lehteä tyttöjen päältä. Kun tämä oli saatu toimitetuksi, meni kapteeni miestensä kanssa maihin, eleli hyvästi pari päivää kylässä, odottaen että laiva kerran pääsisi karilta. Niin tapahtuikin kohta sen jälkeen, mutta kun tämä tapahtui hirmuisessa myrskyssä, meni kaikkityyni menojaan tuhannen möyhyksi, eikä paljon muuta saatu pelastetuksi kuin laivan pamppu, jolla kapteenin oli tapa virkistää nuoruutensa muistoja miestensä selkään ja joka oli yleisesti tunnettu *kissan* nimellä. Tämän kissan toi kapteeni Gast aivan oikein kotiin laivan isännälle, raatimies Blomille, muistoksi laivasta, mutta kun Blom oli niin kohtuuton, ettei siihen tyytynyt, vaan tahtoi sälyttää sen Gastin omaan selkään, pisti kapteeni Gast kapineen taskuunsa ja meni matkaansa niin tyynenä kuin ei mitään olisi tapahtunut, jatkaakseen jossain toisessa laivassa ammattiaan perämiehenä.

Siihen aikaan kuin Eerikki Ljung lapsena ollessaan oli tullut tuntemaan tämän merkillisen miehen, oli kapteeni Gast — sillä kapteeniksi hän yhä kutsui itseään, — huolettomuutensa ja ainaisen huonon onnensa tähden joutunut sängen huonoihin oloihin ja vähitellen solunut kunniansa portaita alaspäin aina entiseen paljaan matruusin arvoon asti. Hän oli silloin — ryysyinen, tervainen ja juoppo kun oli, mutta aina hyvällä tuulella — ollut kaupungin poikasten pilkkapuuna, ja Eerikki oli usein ollut muassa, kun nuo pienet vallattomat itikat olivat tupakkipurulla ostaneet Gastilta oikeuden saada voimainsa takaa hutkia häntä niin hyvin

kuin taisivat. Ei mikään pystynyt tuohon pikiseen takkiin: Gast vetäsi vaan kuin kilpikonna päänsä kuoreensa ja antoi koko parven surista ympärillään ja mäikäyttää sydämmen pohjasta käsin ja jaloin, kunnes viimein saivat kyllänsä.

Senpätähden Eerikki nyt tuskin uskoi silmiään, kun ensimmäinen, joka kohtasi häntä laivassa, oli juuri tuo sama niin monesti hutkittu ystävä, kapteeni Neptunus Gast, — nyt kapteenina Waasan suurimmassa laivassa, Toivossa, jonka isännistö oli kuulu erinomaisesta tarkkuudestaan valitessaan päälliköitä laivoihinsa. Lienee siis joku suuri muutos tapahtunut tässä aikoinaan niin hunningolle joutuneessa merikarhussa, joka nyt saattoi olla noin parinkuudetta vuoden vanha. Ja tämä näkyikin heti kohta hänen ulkoasustaan. Hänen tanakka vartalonsa, joka ennen muinoin kilsi likaa, tupakkia ja pikeä, oli nyt kääritty uuteen sinisestä Hollannin pörhökan-kaasta tehtyyn viittaan, jossa oli komeat mustat sarvinapit. Mies oli pesty ja kammattu ja parta ajettu, hänellä oli ihan uusi kiiltohattu, punainen kaulahuivi, taskukello helyineen, herrasmiehen housut ja kiillotetut saappaat. Ell'ei kaikki tämä vielä olisi näyttänyt vähän niin kuin seipäasen ripustetulta, olisi häntä voinut luulla täydelliseksi keikariksi: tuskin oli hänen takissaan ainoatakaan tomunhitaista ja suunnaton malli oli vaihdettu hienoiseen pikanelliin, jota hän tuon tuostakin purasi palasen pienestä hopearasiasta. Mutta kaiken tämän ohessa oli jotain kadonnutkin, oli kadonnut tuo säyseä, tuo järkkymätön huolimattomuus, tuo retuisuus ja hitaisuus miehen koko ulkomuodossa ja käytöksessä. Sen sijaan huomasi Eerikki hänessä jotain hätäistä, varovaista ja epäluuloista mieltä, ja tämä miellytti Eerikkiä vähemmin kuin entiset ryysyt.

Saadaksemme selville syyn tähän näin kummalliseen muutokseen miehessä, joka jo kerran näytti hunningolle joutuneen, siirrymme vähän aikaa eteenpäin ajassa ja kerromme, mitä Eerikki sai matkallaan laivamiehiltä urkituksi siitä, miten heidän kapteenistaan oli tullut uusi ihminen.

Siihen aikaan, jolloin kapteeni Gastin kansalais-asema ja arvo näytti heikoimmalta, s. o. siihen aikaan kuin hänen juoppouden turmelemana luultiin olevan joutumaisillaan seurakuntansa hoidettavaksi, — mitään merimieshuoneita ei siihen aikaan ollut — oli eräs hänen entisistä tovereistaan,

joka kuljetti muuatta Larssonin laivaa, armosta ottanut Gastparan matruusina mukaansa erälle matkalle Tukholmaan. Matka Tukholmaan oli pitkä ja myrskyinen. Mutta Tukholmaan tultua näytti kaikki muuttuneen. Sillä paluumatka oli ollut niin nopea ja onnellinen, ett'ei semmoisesta oltu kuultu moniin aikoihin puhuttavan, ja sen jälkeenkin huomasivat merimiehet, jotka aina ovat taikauskoista väkeä, että joka kerta kuin Neptunus Gast oli laivassa, oli laivalla alinomainen myötätuuli ja erinomainen onni. Laivat, jotka tähän asti olivat olleet rupikonna merellä ja jääneet kauvas jälle kaikista muista, ennättivät tällä tavoin perille pikemmin kuin mitkään muut. Oli niinkuin kaikki luonnonvoimat olisivat liittoutuneet jouduttamaan kulkua ilman pienintäkään viivyyttä ja vastusta. Laiva, laivan päällikkö, miehistö, taklaasi, purjeet ja merikartat, kaikki nämä saivat olla kuinka huonot tahansa: kun vaan Gast oli mukana, kävi kaikki hyvin. Jos tuli tyyni: sama se, purjeet näyttivät pullistuvan tunteuttomista tuulista, laiva kulki. Jos tuli myrsky: sitä parempi, silloin tultiin pikemmin perille. Jos tuli sumu, pimeä ja jumalan ilma: ei haittaa mitään, kaikki saivat mennä huoleti koihinsa, sillä laiva kulki itsestään, aina oikein ja ilman vahingotta. Sama onni oli lastilla ja kauppa-asioilla: kaikki myötiin mahdollisesti korkeimpaan hintaan, laivan isännät ansaitsivat suunnattomia summia. Nyt alettiin sen sijaan, että ennen oli käyty kerta kesässä Tukholmassa, tehdä kaksi, viimein kolmekin matkaa. Kaikki kävi yhtä onnellisesti; voitto oli kolminkertainen, nelinkertainen.

15. Merimies Långvikin kertomus.

Kapteeni Neptunus Gast muuttui itse samalla kuin hänen onnensa. Hän herkesi ryyppäämästä, hänestä tuli siisti, raitis, säädyllinen, ahkera, sanalla sanoen: ihme kaikille niille, jotka olivat tunteneet hänet hänen huonompina päivinään. Ihmiset ällistelivät häntä kuin kummitusta. Katupoika, joka aikoi hutkia häntä tupakkipurun

palkasta, sai sen sijaan maistaa hänen pamppuaan, tuota mainiota kissaa, sillä kissa pysyi kapteenin uskollisena seuralaisena — ja tuli siitä pilanteosta pikainen loppu. Kapteeni Gastista tuli arvossa pidetty mies, hän kiipesi taas kunnian portaita ylös, maksoi vanhat kapakkavelkansa ja varoi tekemästä uusia.

Eräänä kauniina päivänä kutsuttiin hänet raatimies Larsson nuoremman, valtiopäivämiehen pojan luo, jonka laivoilla silloin oli jonkun ajan kuluessa ollut huono onni. — Kuulkaapas, — sanoi raatimes, joka oli viisas kauppias hänkin, vaikk'ei niin puhdas- ja lujaluontoinen kuin hänen isänsä, — sanotaan, että kapteenista viime aikoina on tullut kunnan mies.

Gast siristi silmiään ja arveli sen kyllä olevan mahdollista.

— Sanotaan myös, että kapteenilla on onni merellä, — jatkoi raatimies.

Kapteeni Gást siristi vielä pahemmin silmiään ja arveli ei olevan juuri syytä moittia.

— Olkaamme suorat, — sanoi laivan isäntä. — Isä ei tahdo kuulla teistä puhuttavan, hän pitää teitä heittiönä ja arvelee teidän vielä kerran purjehtivan myötätuulta päin kallioon, niinkuin teitte Blomin laivalla. Minulla sitä vastoin on toiset ajatukset, ja koska minä hoidan asioita, niin kysyn teiltä, onko teillä halua ruveta kulettamaan Toivo laivaamme.

Aluksi oli kapteeni estelevinä, mutta kun oli sovittu runsaasta kuukauspalkasta ja kapteeni oli saanut oikeuden itse lastata laivankannen ja kajuutan, suostui Gast ehdotukseen ja tuli Toivon päälliköksi. Tässä toimessa oli hän nyt ollut jo neljättä vuotta ja onnensa oli ollut niin ihmeteltävä, että se oli pannut kaikki kilpailijat kadehtimaan. Ihmiset väittivät, että Toivo joka vuosi tuotti isännälleen enemmän kuin oman hintansa. Kapteeni Gast teki yhtä hyviä kauppvoja kansi- ja kajuuttalastilla. Huhuttiin, että hänestä muutamissa vuosissa oli tuleva rikas pajari ja että hän oli rohjennut luoda silmänsä valtiopäivämiehen ainoaan, vielä naimattomaan tyttäreen, mutta tämä oli ilmeistä panettelua, sillä ei valtiopäivämies eikä hänen tyttärensä voineet suvaita vanhan Toivon uutta kapteenia.

Kaikesta tästä ja vielä paljon muustakin tiesivät Toivon laivamiehet kertoa Eerikki Ljungille.

Miehistö ei juuri puhunut hyvää kapteenistaan. He sanoivat, että joskin hänestä nyt oli tullut yhtä kunnollinen kuin hän ennen oli ollut hutilus, niin oli hänestä samalla tullut yhtä ahne kuin hän ennen oli tuhlaava. Hän, joka ennen vietti niin iloista elämää, oli nyt juro, äkäinen ja kättyisä väelleen. Että hän antoi kissan kynsiä, se oli oikein ja asiaan kuuluvaa. Pahempi oli, että hän niukensi ruoka-annoksia, otti muonaksi eltaantunutta voita, ummehtuneita ryyniä, laihaa sianlihaa, kivenkovia herneitä ja pari vesiastiaa vähemmän matkalle, saadakseen enemmän sijaa lastille. Ei antanut hän, niinkuin muut laivurit, yhtä levähdyspäivää satamassa ja ell'ei työ olisi Toivon kummallisen onnen tähden ollut helpompaa ja palkka parempi kuin muissa laivoissa, niin vannoivat matruusit, ett'ei yksikään heistä enää purjeh-tisi tuon vanhan marakatin kanssa, joka silminnähtävästi oli myönyt itsensä paholaiselle.

Eerikin iällä ei tuommoisista paljoa välitetä. Hän oli sanonut kapteenille nimensä ja päässyt laivaan isännän sukulaisena, mutta sai maksaa kuusi plootua matkasta ja ravinnosta, mikä siihen aikaan katsottiin hävyttömän kalliiksi. Paitse tätä sopimusta ei hän ollut puhunut sanaakaan kapteenin kanssa. Hän sai makuupaikan katon alla perämiehen kojussa kajuutan portaiden luona, kahta jalkaa leveän, viittä jalkaa pitkän, ja niin matalan, että tuskin oli kyynärän verran tila sängynpohjan ja katon välissä. Istua hän ei voinut, suorana ei hänen myöskään käynyt makaaminen, mutta vähät siitä. Ruokaa sai hän muun väen kanssa, yhtä suuren tai yhtä pienen annoksen tuota ummehtunutta puuroa ja noita kivenkovia herneitä, mutta vähät siitäkään; kapteeni itsekään ei syönyt parempaa ruokaa. Ja sitten, vähätpä siitä, jos Eerikki kaipuulla muistelikin Drottningholman herkullista pöytää ja Hammarbyn tuoksuavia tyynyjä, kun hänellä kaiket päivät oli sininen taivas päänsä päällä, aukea meri allansa, virkeä tuuli ympärillään ja mielessä vanha koti, jonne hän kohta oli pääsevä.

Jos Eerikki itse olisi voinut käskeä ilman ja tuulen puhaltamaan, ei hän olisi osannut toivoa kauniimpata matkaa. Siitä hetkestä alkaen kuin Toivo nosti ankkurinsa ja lähti Tukholman laiturista, puhalsi tasainen myötätuuli, taivas oli kirkas ja suunta aina sama. Jos ei kulettukaan yhdentoista

solmuvälin vauhdilla, niin kulettiin toki yötä ja päivää lakkaamatta kuuden tai seitsemän, alinomaa eteenpäin ja tämä kannattaa paremmin, arvelivat matruusit, kuin tanssia kolmen miehen engelskaa, milloin ei pääse paikalta liikkumaan.

Neljän tai viiden vuorokauden kuluttua oli Toivo purjehtinut Merenkurkun läpi, läheni nyt Björkön saaristoa ja jos tuuli tulisi pysymään yhtä myötäisenä, oltaisiin jo ennen iltaa Waasan satamassa. Eerikki, joka oli erinomaisen hyvä ystävä laivaväen kanssa, läheni erästä vanhaa matruusia nimeltä Långvik, joka likeisen tuttavuutensa tähden tervapyytsin kanssa oli tunnettu nimellä Långpyts ja nyt istui laivan keulassa köysikimpun päällä ja paikkasi purjeita. — Milloin luulee Långvik Waasan valotornin tulevan näkyviin? — kysyi poika.

Långpyts arveli, että he kyllä vielä sitä ennen saisivat särkeä pari hammasta herneitä purrestaan.

— Mutta minä aion nukkua enoni luona ensi yönä, — vakuutti Eerikki.

— Niin, se hänen tietäköön sen! — vastasi matruusi pyöräyttäen mällinsä toiseen poskeen.

Vastauksessa oli jotain, joka pani Eerikin kysymään: — Mitä Långvik sillä tarkoittaa? Onhan meillä hyvä lounastuuli ja me viilettelemme eteenpäin kuin viheltäen.

— Minä tarkoitan, — jatkoi matruusi, nostamatta silmiään työstään, — että hyvä olisi, jos me kaikki niin varmaan tietäisimme saavamme nukkua satamassa.

— Kyllähän sataman suu lienee vaarallinen, mutta eihän Långvik uskone, että Toivo, jonka luulisi osaavan tuon tien ilman perämiehettä vaikka pilkkopimeässä yössäkin, on niin tyhmä, että törmää kallioon kirkkaimmassa päivänpaisteessa?

— Sitä en usko, — vastasi mies; — ell'ei vaan jo ole tullut se hetki, jolloin *toinen* ottaa omansa.

— Luuletteko tosiaankin, että kapteeni on lupautunut paholaiselle? — nauroi poika.

— Kuulkaapa, hyvä herraseni, — sanoi matruusi jurosti, — hän on nyt niin kauvan ajanut tuota latinaa aivoihinsa, ett'ei usko enää Jumalaan eikä siihen toiseenkaan. Mutta yhden asian sanon hänelle: elköön opetettako vanhalle merimiehelle kompassia. Minulla on neulani, joka osottaa suoraan Herraan, meidän Jumalaamme; mutta minne

kapteenin neula osottanee, sen tietää se, joka on auttanut hänet upoksista ja tilkinnyt hänen rotiskonsa. Ennenkun päivä on päättynyt, sanokaa Långpytsiä myyräksi, jos en ole totta puhunut.

— Varokoon Långvik, ett'en pakoita häntä pitämään puhettaan, — laske Eerikki leikkiä. — Onhan usein nähty, että hutiluksesta taas tulee mies, ja koko asia on siinä, että kapteenista on tullut ahne vanhoilla päivillään.

— Onko Eerikki oppinut koulussa, että ihminen eli peikko voi madella ulos omasta nahastaan? Minä olen purjehtinut Gastin kanssa monta herran vuotta; koko hänen rikissään ei ole ainoatakaan riepua, jota en tunne ulkoa. Mutta jos se Gast, joka nyt seisoo ja tähystelee peräkannella, on sen Gastin kaltainen, joka ennen oli minun kojukumpapanini, senkään vertaa kuin minä olen Turun tuomiorovastin kaltainen, niin sanokaa, ett'en osaa köyden päätä solmita. Runko on sama, vaikka kantta on hiukan huuhdottu ja märssyä mukamas öljyvärillä sivelty; mutta muuten on täällä toinen kapteeni laivassa, ja hänen pitää saada omansa.

— Mitä Långvik sillä tarkoittaa?

— En tarkoita mitään. Mutta laivakirjaan on kirjoitettu, että hän, jota en kehtaa mainita, kyllä ottaa omansa. Ei ikänä ole venheellä millään ollut parempaa tuulta purjeissa kuin tällä meidän. Mutta katsokaapa, tuo toinen on semmoinen, että mitä hän antaa sakarisormella, sen ottaa hän keskisormella takaisin. Ei koskaan ole minkään laivan isännistö ansainnut niin paljon kuin Larsson on ansainnut Toivolla, mutta toisaaltapa on vuotanut ulos sitä enemmän. Ei mikään alus maksa väelleen niin hyvää palkkaa kuin meidän, mutta pitäköön kukin varansa lähtiessään vaimonsa ja lastensa luota, sillä *yksi* Toivon miehistä ei koskaan palaa. Tämä on nyt seitsemäs matkani tällä laivalla siitä lähtien kuin Gast tuli kapteeniksi. Ensimmäisellä matkalla meni vanha Petterson Itämereen. Toisella kertaa se oli Pikku Matti Wöyristä, hän, joka aina piti kukonsulkaa lakissaan ja iski silmää kaikille kylän tytöille. Kolmannella kerralla, purkaessamme lastia Tukholmassa, putosi kirvesmies isosta luukusta sisään ja taittoi niskansa. Neljännellä kerralla joi kokki itsensä kuoliaaksi Öregrundissa. Viidennellä matkalla söi kajuutanvahti rotan myrkyä, jota kapteeni oli nisujauhoi-

hin leiponut, sillä silloin oli meillä jauholasti katovuoden varalle. Kuudennella matkalla oli kapteeni Uumajassa ja aikoi purjehtia ulos tullipaperien kanssa, mutta venhe sattui kaatumaan, ja kun kontrahti ei ollut vielä loppunut, niin otti se toinen sen sijaan Ison Pekan Raippaluodosta, hänet, joka menetti toisen korvansa miekanlyönnistä husaari-vuosina ja sattui olemaan samassa purressa. Mutta nyt tällä seitsemännellä matkallamme on kaikki käynyt erinomaisen onnellisesti, ilman mitään vahinkoa, ja sentähden tekisi mieleni tietää, kenenkä meistä tänäpänä pitää lähteä simppuja onkiimaan, ennenkun laskemme ankuriin Waasan satamassa. Jos on minun vuoroni, niin olkoon, vähät siitä, minä olen sopinut hyyrystä Herrani kanssa, ja olen valmis kääntämään, kun hän ajaa minut hereille vanhasta kojustani uuteen aamuvahtiin. En toivoisi Eerikin vuoron tulleen; hänellä näyttää vielä olevan pitkä matka kulettavana tässä maailmassa. Ja suunnatkaa matkanne suoraan satamaa kohti, joka on tuolla ylhäällä, vaikkakin kansi olisi täynnä tuota koulussa saatua liikaa lastia. Se lasti joutaa mereen, kun myrsky käy, ja päästäkseen ohi karien kuohuista, täytyy pitää valotorni silmäinsä edessä.

Samassa kutsui aamukello aamiaiselle, ja turhaan koki Eerikki karkoittaa mielestään kaikenlaisia kummallisia ajatuksia. Opistaan huolimatta oli hänkin täynnä aikakautensa ennakkoluuloja, jotka täällä pohjolassa vielä häiritsemättä hallitsivat, vaikka ne jo etelässä jyrkästi murtuivat Voltairen ja ensyklopedistain vapaauskoisuutta vastaan. Vanhan matruusin taikauskoinen kertomus palautti Eerikin muistiin kertomuksia, joita hän oli kuullut lapsuudessaan ja jotka hän ammoin aikoja sitten oli unohtanut. Hän muisteli äitinsäkin kertoneen jotain samanlaista; ei hän muistanut kenestä, mutta se vanha usko, että onni aina ottaa toisella kädellä, mitä se on toisella antanut, johtui nyt niin vilkkaasti mieleen kuin olisi hän kuullut sen kerran ennenkin. Ketä oli hänen äitinsä mahtanut tarkoittaa?

Mutta päivä pysyi yhä kauniina, tuuli myötäisenä, ja täydessä lastissaan oleva Toivo laiva kynti tyynesti ja varmasti tasaista vakoansa läpi Pohjanmeren karehtivien laineiden. Se tuli saaristoon, laski ilman pienintäkään vaaraa tunnettua tietä eteenpäin salmia ja selkiä pitkin, sivuutti majakan, vähensi sitten pulloisia purjeitaan ja liukui sen jäl-

keen hiljennettyä vauhtia jo silloin mataloitunutta väylää ylöspäin, joka vei vanhempaan n. s. vanhaan satamaan. Ihastukseksen tunki Eerikki nämä rannat, joilla hän lapsena niin usein oli uinut ja onkinut. Kaikki ikävät muistot olivat haihtuneet navakan lounaistuulen puhaltaessa, ja hän voi nyt taas sydämmestään riemuiten ajatella sitä iloa, että kohta saisi syleillä armasta äitiään, veljiään ja sisariaan ja kaikkia vanhoja kotoisia ystäviään.

Oli päästy perille, kaikki oli käynyt onnellisesti. Riemuiten läheni Eerikki vanhaa Långpytsiä, joka seisoi keulassa valmiina hoitamaan halkasijaa.

— Myyrä, myyrä! — huusi hän. — Varo nyt vaan, kun tulemme maihin!

— En ole vielä myyrä, ennenkun ankkuri on laskettu, — vastasi matruusi, valmiina purjetta kääntämään.

— Halkasija sisään! Nosta etupurjetta! — kuului kapteenin ääni.

— Halkasija sisään! Nosta etupurjetta! — vastasivat merimiehet.

Komentoa toteltiin. Laiva liukui kauniisti ja ystävällisesti paljaan ison prammipurjeen avulla suoraa suuntaansa satamaan, jonka rannat olivat täynnä uteliaita katselijoita, sillä eihän tapahtunut joka päivä Waasassa, että näin iso laiva, joka lisäksi vielä oli niin siisti ja pulska kuin Toivo tanssi kuin nukke satamaan.

— Myyrä, myyrä! — huusi Eerikki uudelleen.

— Wast lite, — vastasi matruusi sananparrella, joka Pohjanmaan ruotsinkielessä merkitsee: odota vähän.

— Ankkuri selväksi! Laukase kanuuna! — kaikui laivan kannelta.

Komentoa toteltiin. Tavallinen tervehdys, — tulotervehdys, jota ei koskaan laiminlyöty, — paukahti keulasta, mutta tällä kertaa räikeällä ja turmiota ennustavalla räjähdyksellä. Savu peitti koko keulakannen, ja sen hajottua nähtiin vanha Långpyts pitkänään kannella ja hengetönnä. Kovaksi onneksi oli konstaapeli, joka oli tykin ladannut, unohtanut, että se jo ennestään oli ladattu, mutta ettei sitä oltu tyhjäksi ammuttu Tukholmasta lähtiessä. Kaksinkertainen panos oli särkenyt putken sadaksi kappaleeksi, ja yksi kappaleista oli käynyt lähellä seisovaan Abraham Lång-

Merimies Långvikin kertomus.

ykiin, liikanimeltä Långpyts, sattuen suoraan otsaan. Ei kukaan muu vahingoittunut, mutta Herra oli ajanut tämän kunnan merimiehen, niinkuin hän itse oli ennustanut, hereille hänen vanhasta kojestaan uuteen aamuvahtiin.

16. Kuningas Aadolf Fredrik Suomessa.

Kesällä vuonna 1752 tapah-
tui Suomes-
sa jotain tavattoman
tärkeää ja harvinais-
ta. Aurinko, Kuu,
Otava, Aleksanteri
Suuri, Herkules, Or-
pheus, Diogenes ja
mitä kaikkea koreata
ja kaunista ja ylen-

määrin suurenmoista sen ajan runoilijat lienevät otsansa hiessä keksineet — sanalla sanoen, hän itse, kuningas, maan isä, Aadolf Fredrik suuri, Aadolf Fredrik lempeä, y. m., y. m.,

y. m. — ilahdutti tätä maata armollisella käynnillään. Aina Kustaa II Aadolfin aikoihin asti olivat kaikki — eli melkein kaikki — Ruotsin valtakunnan kuninkaat ja hallitsijat tuontuotakin sekä käyneet Suomessa että myöskin nähneet hyväksi viettää täällä useita kuukausia, jopa kokonaisia talvikausia yhteen menoon. Mutta Kristiinasta alkaen — s. o. siitä alkaen kuin Ruotsista tuli suurivalta — olivat nämä käynnit köyhäin sukulaisten luona kokonaan lakanneet. Nyt oli toista sataa vuotta kulunut — jos ei oteta lukuun Kaarle IX:n käyntiä Ahvenanmaalla ja Torniossa — siitä kuin tämä kunia ja armo oli tapahtunut tälle kaukaiselle maalle. Että Aadolf Fredrik, joka muuten mielellään istui levollisesti kotonaan, nyt antautui tuollaisen matkan rasitusten alaiseksi, se oli tämän hyväsydämmisen ja rehellisen miehen tapaista, joka tahtoi nähdä kaikki ihmiset tyytyväisinä ja iloisina koko valtakunnassaan. Mutta oli tässä nyt myöskin mainio tilaisuus kaikellisille Pekoille ja Paavoille esiintuoda alamaisia suitutusuhrejaan. Ylistyspuheita, jotka olivat hienommin sorvattuita kuin hänen omat rasiansa, surisi kuin hyttsiä kuningasparan ympärillä, niin että hän tuskin sai henkeään vedetyksi.

Ei koskaan ole täällä pohjolassa niin alamaisesti hätköity ja kumarreltu kuin tämän valtaa vailla olevan majesteetin edessä. Ei koskaan ole täällä siroteltu niin paljon koreita kaunopuheliaisuuden kukkia kuin tuon kultapaperi-kruunun edessä, tuon valtaistuimen edessä, jolla istui siivo mies, joka oli olevinaan kuningas. Nuo monet hyvää tarkoittavat alamaiset puheet ja ilorunot, joista muutamat ovat painetut eri kirjaan, muutamat sen ajan tieteellisiin sanomalehtiin, mutta joista enin osa, paha kyllä, lienee ijäksi päiväksi joutunut hukkaan, alkoivat jo ennen kunink. majesteetin lähtöä Tukholmasta, 12:na päivänä Kesäkuuta mainittua merkillistä vuotta, — jatkuivat yhä edelleen kuninkaan tultua Ahvenanmeren yli ja hänen kulkiessaan Uudenmaan, Hämeenlinnan, Turun- ja Porinläänin, Pohjanmaan, Länsipohjanmaan, Ångermanlannin, Medelpadin, Helsinglannin, Gestrilannin ja Uplannin kautta, eivätkä lakanneet edes kuninkaan onnellisen paluunkaan jälkeen Drottningsholmaan, vaan vuotivat kauvan sen jälkeenkin yhtä runsaasti sen ajan kirjallisista mustesäiliöistä. Kas tässä muutamia hauskoja ja kohteliaita näytteitä.

Eräs runoilija vakuuttaa lähdön edellisenä päivänä, että Suomi tuskin kahteen vuosisataan on nähnyt tapahtumaa näin harvinaista, jonkatähden se nyt »ilosta hymyilee«, jota vastoin »ymmärrettävä suru« valtaa koko Ruotsinmaan. Toinen vakuuttaa, että

»Kokemäen partahilla
Ja Lohjan rantehilla
Kansa riemuitsee,
Kun kättäs suutelee.«

Siellä luullaan syntyvän suuren ahdingon. Ilon, joka tällä kertaa »kyynelinä virtailee«, sanotaan murtavan kielen kahleet, niin että jokainen

»On kaunopuhelias:
Oi, terve, aurinkomme,
Kun Kemin maille loistat,
Tuot valon, lämmön, poistat
Pahimmat pimentomme.«

Oppineet katsoivat kuitenkin tämän ilonhurmauksen liian lapselliseksi ja rukoilivat helisevimmällä latinankielellä kaikilta Olympon jumalilta ja jumalattarilta apua, varsinkin pelättyä ja vaarallista matkaa varten Ahvenanmeren yli. Kammarineuvos Lövenskiöld ei katsonut tämänkään riittävän, vaan painatti monilla tieteellisillä muistutuksilla varustetun julistuksen, nimeltä »Elegia votiva ad Magnum Ducatum Finlandiae«, joka alkoi seuraavin muhkein sanoin:

Aura, extolle caput, choreos age, Fennia, laetas,
Gloria quanta tua est, quam tibi fausta dies!
Exoptata dies! Nova jam tibi Secula surgunt,
Cum *Patriae* temet gestit adire *Pater* *)

19:nä päivänä Kesäkuuta saapui hänen majesteettinsa kuninkaallisella kaleerilla Seraphimilla silloin rakennettavana olevaan Viaporin linnaan ja ilahdutti seuraavana päivänä Helsinkiä läsnäolollaan. Valitettavasti on ajan hammas hävittänyt kaikki tässä tilaisuudessa lausutut puheet ja runot.

*) Aura, nyt otsasi nostaos, riemuiten tanssios, Suomi!
Kunnia mimmainen! Päivä mik' onnellinen!
Päiv' ikävöity! Nyt uudet vuos'sadat koittavat sulle,
Maan Isä kun haluaa lähteä rantojes luo.

Tiedetään vaan, että päivä oli lauantai, että vastaanotto oli komea, että pormestari Henrikki Pippingillä oli vaikeat päivät, että kunink. majesteetti asui maaherran kreivi Gyllenborgin luona ja että hänen majesteettinsa sunnuntaina oli läsnä jumalanpalveluksessa kaupungin kirkossa; mutta selville ei ole saatu, oliko vanha kirkkoherra Fortelius vaiko oppinut rehtori maisteri Jonas Krook sinä päivänä kylvä-mässä Saaronin liljoja saarnastuolista. Sen sijaan tietävät aikakirjat kertoa, että Helsinki sai armon juuri Juhannus-aattona viettää maan isän nimipäivää hänen itsensä korkeasti läsnäollessaan, josta olisi paljokin kertomista, jota tässä ei nyt käy tekeminen.

Se nimetön runoniekka, Hjalmariksi kutsuttu, joka viidessäviidettä tavallista pehmoisemmassa ja sointuvammassa säikeessä, jotka painettiin Petter Jöran Nyström vainajan kirjapainossa Tukholmassa, kuvailee kuninkaan matkustusta Suomessa, kertoo Helsingissä olosta seuraavalla hausalla tavalla:

»Viljavat vainiot notkistavat
 Nyt nöyrästi tähkäinsä sarjaa;
 Paimenet torviinsa toittottavat
 Ja kotihin rientää karja;
 Lintujen laulelo lehdossa soi
 Ja kähköset kukkuvat kukkuloilla;
 Kukkaset tuoksuvat, ruis heilimoi
 Ja lapsoset leikkivät vainioilla.

Terve, oi lempein kuningas
 Ja isä armahin Pohjolamme,
 Ollos Aadolfi ainian armias,
 Sitä hälle nyt toivotamme,
 Nimipäiväänsä täällä jos viettävi hän,
 Ain' eläköön nimi mielessämme,
 Ja uhallä kateudenkin ilkeän
 Häntä Suomessa ylistäkämme!«

27:nä päivänä Kesäkuuta matkusti kuningas Porvoosen, ja täällä olivat, paitse muita juhlallisia laitoksia, kimnasistit hiellä ja vaivalla pystyttäneet kimnaasin eteen kaksi pyramidia, jotka olivat varustetut kahdeksalla maisteri John Borg-

strömin sepittämällä komealla latinaisella päällekirjoituksella, joista tähän panemme neljännen:

In
 Communis gaudii cumulatissimi,
 Subjectionis devotissimae,
 Fidei integerrimae
 Et obsequii consumatissimi
 Tesseram
 A musis Borgoënsibus Consecratam. *)

Kertomus kaikista niistä riemun ja kunnioituksen osoituksista, joilla kuningas Aadolf Fredrik Suomessa vastaanotettiin, riittäisi yksinään täyttämään suuremman kirjan kuin ovat kertomukset Marion, Caesarin ja Pompejon riemusaa-toista. Riittänee, kun mainitsemme, että kuningasta yleensä tervehdittiin ihastuksella, jossa tuon alamaisen kaunopuheliaisuuden vaahdon takana oli paljon todellista ystävyyttä ja rakkautta, jonka tämä hyvä hallitsija hyvin ansaitsikin. Turussa, jossa hänen majesteettinsa asui kenraalikuvernööri kreivi Rosenin luona, piti hovisaarnaaja Gabriel Timotheus Lütke­man komean puheen kuningattaren nimipäivänä, jonka jälkeen paitse muita koulun rehtori, maisteri Martin Gråå, lausui hengellisen tervehdys-runon, joka ei vielä ole aivan kokonaan peittynyt yhden vuosisadan lumen alle ja joka hyvän­tahtoisuudessaan ei ole niin pöyhkeä kuin monet muut samanlaiset. Hymähdellen lukee jälkimaailma, mihinkä valtakun­nalle ja hengelle vaaralliseen uhkayritykseen kuningas oli antautunut, matkustaessaan Suomeen komeassa laivassaan ja kulkiessaan ympäri maata upeissa vaunuissaan. Viidennessä säkeessä ylistetään nimittäin kuningasta siitä, ett'ei hän »sästä kallista henkeään« ,

* vaan uskoo sen,
 Iloksi suureks Suomellen,
 Käsihin meren, metsien
 Ja maiden kivisten,
 Ja vuorien ja korpien,

*) Kukkuraisimman yhteisen ilon, syvimmän alamaisuuden, vilpittömimmän uskollisuuden ja täydellisimmän kuuliaisuuden todistukseksi, Porvoon Runottarien pyhittämä.

Jakaen onneks' ihmisten
Oikeutta ja armoa
Ja rakkautta ja rauhoa.«

Kun hänen majesteettinsa, matkustaessaan Lohtajan kautta Pohjanmaalla, näki hyväksi syödä aamiaista nurmikolla maantien vieressä, pystytettiin näin merkillisen tapauksen iäiseksi muistoksi kivinen muistopatsas, jota jälkeentulevat vielä tänäkin päivänä voivat sillä paikalla ihastukseksen katsella. Kuninkaan Torniossa käydessä verrattiin häntä keskiyön aurinkoon, joka siihen aikaan paistaa kaukana pohjolassa y. m.

Vaan vaikkakin kunnan suomalaiset olisivat kuinka tahansa hyöriineet kuninkaansa ympärillä — oli heidän alainen ihastuksensa kuitenkin, verrattuna ruotsalaisten ihastukseen kuninkaan palatessa, kuin karhun kömpelöä kohteliaisuutta loistavasti välkkyvän ilotulituksen rinnalla. Upsalan akatemia pani toimeen erityisen juhlallisuuden, jossa pidettiin latinalaisia runomittaisia puheita ja väiteltiin kuningattaren käskystä, »tieteiden etevämmyydestä keskenään«. Tervehdys-runoelmassaan sanoo Martti Hedenberg muun muassa:

»Niinkuin päivä kiertää kantta taivahan
Ja paistaa yli kaiken maailman;
Niin KUNINKAAMME valaissut on valollaan
Perman, Suomen suot, ja kylmän *Thulen* maan« j. n. e.

Drottningholman puutarhassa toimeenpani Loviisa Ulriika, puolisonsa onnellisen kotiintulon viettämiseksi, paimenäytelmän kolmessa avauksessa, joka on hyvin hupainen lukea. Tätä tilaisuutta varten kirjoiti myös A. Nicander »Iloajatuksia«, kertoen, kuinka kaikki veden ja ilman haltijat olivat matkalla olleet apuna, niin että yksin

»Tritonin suomuinen karja se pystytti harjansa ilmaan.
... *Taivas* ol' hyvillään ja riemusta liikkui *manner*.
... Ontosta vaskesta nyt tarantantera kaikui kauvas,
Tykkien suustakin sähköyvi tulta ja paukkina kuuluu...«

Tukholmassa oli riemu yhtä suuri. Runoja ja iloupuheita rakeili siellä ehtimiseen, niin että hurisi korvissa. Mei-

dän aikaisten kuninkaallisten nimipäivän-puhaltajain mallit tavataan näissä viattomissa ilorunoissa, joissa kuningas ja aurinko olivat yhtä eriämättömät kuin Orestes ja Pylades, — joissa »Kaarlein ylistystä« luvataan »Urhoolle onnemme kait-sijalle ja miekan tuppeen panijalle«, ja AADOLFIN ja LOVIISAN nimeä

Belistä Litisvuonoon asti
Palvellaan jumaloitsevasti.

Pahaan pulaan joutui muuan näistä hyvänsuopaisista runoilijoista, kun sattui sanoissaan erehtymään seuraavalla tavalla:

Naso hän Kreikan urhoja nyt ylistää
Ja lauluissaan heitä kovasti kiittää,
Silloin jos ois elänyt vaan ruhtinas tää,
Ei nuo olis saaneet mainetta niittää,
Nuo kun kansoille tuhoja toi,
Sinä tuot heille riemua, rauhaa,
Siksi nyt kiitos sun kunniaks' soi,
Ja ympärilläs' ilohuotoja pauhaa.

Kohta jälkeen eräs säälimätön arvostelija vastasi tähän runoon Tukholman »Lärda Tidningar«'issa näin:

Jos *Mars*, tuo suuri, joka lauleli niin,
Ett'ei ole vertaistansa,
Ois' joutunut kansasi kamppauksiin,
Hän otsahan ois sua harmissansa
Lyönyt, kun toiselle kunnian annoit
Ja väärähän paikkahan arvonsa kannoit.

17. Kahden kuninkaan päivä.

uskin oli aurinko eräänä kauniina kesäpäivänä noussut, kun syntyi vilkasta elämää ja liikettä pienessä Waasan kaupungissa kaukana Pohjanmaalla. Yöllä oli näet levinnyt tieto, että kuninkaallinen majesteetti oli saapuva Waasaan hyvään aikaan iltapäivällä.

Maaherra Piper, joka velvollisuutensa mukaisesti oli mennyt läänin rajalle maan isää vastaan, lähetti vielä erityisen sanansaattajan kanssa käskyjä ja määräyksiä siitä, miten kaupungin tulisi olla parhaassa kunnossa tämän korkean matkustajan vastaanottamiseksi. Kaikki, mikä vielä oli jäänyt viimeiseen hetkeen asti, oli siis kiireesti siivottava, siistittävä ja koristettava niin kauniisti kuin suinkin mahdollista. Kunniaportti oli rakennettu tulliin, ja kaikki kaupungin nuoret neitokset olivat innokkaassa toimessa kaunistaaakseen sitä kukilla ja lehvillä. Kaikista puutarhoista oli riistetty äsken puhjenneet ruusut; kaikki niityt olivat saaneet luovuttaa sinikellonsa, ketoneilikkansa ja nurmikuismonsa. Koivuista ja pihlajista oli lehviä riivitty; katajanhavuja ripoteltiin tullista alkaen kauvas pitkin tietä, mutta tullin sisäpuolelle levitettiin unikukan lehtiä. Kunniaportissa loisti, paitse muita koristuksia, *jemma*-kiehkuroita ja muhkeat kuninkaalliset nimikirjaimet, joiden alla oli Waasan kaupungin vaakuna. Maaherran asunto Korsholma oli uudesta maalattu ja keikaili se siinä niin kuin neljän- tai viidensadan vuotinen kaunotar suinkin voi. Vanha kirkko oli niinikään tomuutettu, pesty, lehditetty ja isot messinkikruunut olivat kirkkaat kuin aurinko. Koulun, joka keskellä kesää muuten oli autio, puhdisti ja

siisti kaupungin koulunuoriso. Yksin tuo uusi »hapanlähdekin«, jota kaksi vuotta tätä ennen oli ruvettu käyttämään, oli saanut komean katoksen, ja kylpyvieraat olivat hankkineet komean hopeamaljan, tarjotakseen siitä hänen majesteehtilleen tätä oivaa juomaa. Sanalla sanoen, koko Waasa silloisine 1222 asukkaineen oli suurimmassa puuhassa ja mitä merkillisimmän odotuksen vallassa. Muuta ei ajateltukaan, muusta ei puhuttukaan kuin kuninkaasta. Maalaisia alkoi jo isoissa laumoissa virrata kaupunkiin ja keräytyä etelätullin luo. Kaikki kantoivat pieksuja kädessään niinkuin suurina juhlapäivinä, valmiina vetämään ne jalkaansa maan isän kunniaksi. Kylien keikareilla oli kukonsulkia lakissa; tytöt olivat seppelöidyt ruiskukkakiehkuroilla; ukot olivat kaapineet parran puukoillaan, ja muutamat emännät herättivät toisten kateutta koreasti huolitetuilla tykkimyssyillään, jotka silloin ikään olivat alkaneet tulla muotiin ja jota katsottiin niin sanomattomaksi ylellisyydeksi, että papit usein ottivat näistä myssyistä aihetta ankariin nuhdesaarnoihin.

Ainoastaan yksi talo koko Waasassa ei näyttänyt ottavan osaa tähän yleiseen puuhaan, ja tapahtui se syystä, että toinen kuningas tavallaan oli yhtä hyvä kuin toinenkin.

Vanha valtiopäivämies Lauri Larsson, tavallisesti porvarikuninkaaksi kutsuttu, täytti tänään kuudennen-yhdeksättä ikävuotensa. Hänen syntymäpäiväänsä oli lukuisa suku aina viettänyt suurella juhllaisuudella. Kaupungin pormestari oli harvoin laiminlyönyt tulemasta raatimiestensä kanssa onnentoivotuksille tämän korkeassa arvossa pidetyn miehen luo, eikä ollut itse maaherrakaan katsonut arvoaan alentavaksi silloin tällöin yhtyä kaupungin viranomaisten onnentoivotuksiin. Näin oli vuosi vuodelta, syntymäpäivä syntymäpäivältä hiljalleen liittynyt toinen toisensa, niinkuin venäläisessä luvunlaskulaudassa rengas vähitellen liittyy renkaasen, kunnes lukumäärä on täysi. Larsson oli nähnyt sekä hyviä että pahoja aikoja, kokenut köyhyyttä ja rikkautta, surua ja iloa, kunniata ja nöyryystymistä; mutta hän oli kantanut elämänsä vaikeudet arvokkaasti, niiden alle murtumatta, ja sentähden ei ollut kukaan voinut kieltää häneltä kunnioitustaan hänen ahtaimpinakaan aikoinaan, kun köyhyys näytti tulevan olemaan hänen töittensä ja toimiensa palkka. Nyt oli hän taas, joskaan ei niin rikas kuin moni luuli, niin kuitenkin kaikin

puolin paikkakuntansa etevin kauppias varallisuudessa, kokemuksessa ja yhteiskunnallisessa arvossa, ja sentähden hänen kuudesyhdeksättä syntymäpäivänsä ei suinkaan olisi ollut sen vähemmin tärkeä tapaus kuin edellisetkään Waasan kaupungille, ell'ei se olisi sattunut juuri sille päivälle, jolloin valtakunnan majesteetti välttämättömästi oli asettava porvarimajesteetin varjoon.

Larssonin perhe ei siis tänä päivänä voinut odottaa kaupungin virastoja, eikä edes ketään muuta kuin oman suvun jäseniä; mutta juuri suvulle oli tämä päivä tavallista merkillisempi.

Vanha kantaisä, — joka, vaikka olikin jättänyt ensimmäiset asiat vanhemman poikansa hoidettaviksi, kuitenkin aina edelleen pysyi suvun päämiehenä — oli tuntenut vuosien painavan ja luullut huomaavansa, että tämä syntymäpäivä tulisi olemaan hänen viimeinen. Hän oli sentähden jo keväällä ilmoittanut halunsa saada tänä päivänä, Heinäkuun 18:na päivänä, nähdä kaikki tämän laajalle levinneen suvun jäsenet, suuret ja pienet, kokoontuneina ympärilleen Waasaan. Tämä hänen halunsa oli käsky, jota ei kukaan tahtonut eikä tohtinut olla täyttämättä. Sukurakkaus oli silloin paljoa kiinteämpi side kuin meidän aikanamme; neljännen tai viidennen polven heimolaiset katsottiin silloin vielä täysiksi sukulaisiksi, jota vastoin meidän aikanamme kolmannen polven serkukset tuskin muistavat toisiaan. Mutta paitse sitä, että kaikki Larssonit katsoivat itseään saman rungon vesoiksi, oli se huhu kaukaisempien sukulaisten kesken käymässä, että porvarikuningas tahtoi viettää tätä syntymäpäiväänsä tekemällä testamentin, josta murusia kenties putoilisi loitommallekin rikkaasta emäpuusta, kun asianomaiset eivät vaan poisjäämällä loukkaisi vanhusta, — syy, jonka olemme nähneet mainittunakin siinä kutsumuksessa, minkä Eerikki Ljung Hammarbyssä sai äidiltään Munsalasta.

Jo useita päiviä ennen määräpäivää oli suku kokoonnut eri haaroilta, ja nyt olivat kaikki valmistuneet esittämään onnentoivotuksiansa.

Kello neljä aamulla noustiin ylös Larssonin perheessä. Iso sali oli pesty ja lehditetty; se oli keskellä entistä asuinrakennusta, johon Larsson taas oli muuttanut asumaan, sitenkun hänen varallisuutensa oli korjautunut ja hänen pahin kilpailijansa, vävy raatimies Blom, oli sattunut ennen appeaan

päänsä ikuiseen lepoon kallistamaan. Vastapäätä ovea kuniaistuimen yläpuolella riippui vieläkin, niinkuin entisinä aikoinakin, Kaarle XII:n muotokuva ja oli se nyt, samoin kuin aina ennenkin kaikissa juhlatiloissa, kukilla seppelöity. Tämä suuri nimi heijasti yhä edelleen valoaan yli koko kahdeksannentoista vuosisadan ja edemmäksikin.

Vaikka sali oli suurin yksityinen huone Waasassa, ja vaikka ei ketään muuta kuin sukulaisia ollut läsnä näin varhain aamulla, oli huone melkein täynnä väkeä. Heitä oli yli kahdeksankymmenen hengen, miehiä naisia ja lapsia, kaikki mielestään likeisessä sukulaisuudessa kantaisän kanssa.

Porvarikuninkaalla oli ollut kolme poikaa: Lauri, Matti ja Bertel. Vanhin poika Lauri, joka oli menettänyt toisen silmänsä Norjan sotaretkellä ja nyt oli kauppahuoneen johtaja, oli itse harmaantuva, seitsemän-kuudetta vuotias mies ja lukuisan perheen isä, johon kuului neljä poikaa, viisi tytärtä ja viisi eli kuusi lapsenlasta. Häntä lähin poika perheessä, Matti, maanviljelijä Isossakyrössä, oli kuollut, mutta oli jättänyt jälkeensä vaimon ja kuusi tytärtä, jotka nyt olivat saapuvilla, kaksi heistä miehineen ja lapsineen.

Kolmas poika Bertel oli elossa ja näytti lisäksi erittäin hyvin voivalta. Hän oli ainoa veljeksistä, joka oli astunut opin teitä, oli pappi, kuuden-viidettä vuoden vanha, kirkkoherrana L:ssä, ja tuli kookkaana ja ruumiikkaana saapuville yhdeksän poikansa kanssa, joista kaksi vanhinta äskettäin oli tullut ylioppilaaksi.

Vielä oli vanhalla Larssonilla ollut kolme tytärtä: Kaisa, Veronika ja Ester. Molemmat vanhemmat sisarukset olivat kuolleet, Veronika naimatonna; mutta Kaisa oli ollut naimisissa raatimies Blomin kanssa ja jättänyt jälkeensä kolme nuorta kukkaa, *) jotka eivät olleet laiminlyöneet saapumasta tänne, perinnön toivossa.

Muuten oli valtiopäivämiehellä ollut kolme veljeä ja neljä sisarta. Nämä olivat kuitenkin kaikki kadonneet maan päältä, useimmat heidän jälkeläisistään samaten, mutta näistä oli täällä kuitenkin viidentoista tai kahdenkymmenen paikoilla saapuvilla. Näiden joukossa oli Maria Larsson, Elias Pietarinpojan leski Munsalasta, kuuden lapsensa kanssa,

*) Blom = kukka.

joiden joukossa nuori ystävämme, kimnasisti Eerikki, joka oli ottanut nimekseen Ljung.

Maria Larsson oli nyt liki viidenkymmenen vuoden vanha, mutta näkyi hänessä yhä vieläkin jälkiä siitä tavattomasta kauneudesta, joka hänen nuoruudessaan oli saattanut hänet niin paljon vainon alaiseksi. Nähdessäsi hänet Ester Larssonin rinnalla, näit kesän ja syksyn rinnakkain, ja molempien kasvoissa surumielisyyden vivahduksen, mutta tämä vivahdus oli viehättävän kaunis. Ester Larsson ei ollut enää nuori hänkään — ei enää se ylimielinen lepakko, joka ratsasti Korsholman vallien luona tai kadotti sukkanauhansa Vähänkyrön metsään, — eikä myöskään se oikullinen, rohkea tyttö, joka heittäysi ulos ikkunasta Tukholmassa, eikä se itkettynyt ja hyljätty, joka taisteli kohtaloaan vastaan Falkbyn kartanossa — hän täytti kohta yhdeksän-kolmatta vuotta. Mutta hän oli terve ja kukoistava ulkonäöltään niinkuin olisi vasta ollut kahdenkymmenen vanha. Merkkiä sydämen kovista taisteluista, joissa hän oli niin suurta rohkeutta ja kieltäymystä osoittaen päässyt voitolle, näkyi ainoastaan kauniiden silmien syvässä totisuudessa ja eräässä pirteessä huulien ympärillä, joka muistutti isän lujaa, tarmokasta luonnetta. Ester Larsson ei ollut koskaan ollut täydellinen kaunotar, niinkuin hänen serkkunsa Maria, mutta monen mielestä olivat he paljon toistensa näköön. Vaikka oli kaksikymmentä vuotta väliä heidän iässään, pisti kuitenkin tämä yhdennäköisyys nyt, kun he seisoivat rinnakkain, hetikohta silmiin. Kummallakin oli käytöksessään jotain Pohjanmaan naisen uskaliasta ryhdistä: ruotsalaista tarmoa, suomalaista alistumista. Molemmat olivat älykkäitä naisia, molemmissa oli hienoutta ja suloutta, jota saadaan seurustelemalla ylhäisempien kansaluokkien kanssa ja joka tuntuvasti erotti heidät heidän nykyisestä ympäristöstään. Mutta kun Maria Larsson — me kutsumme häntä yhä edelleen näin — oli rakennettu pehmeämmästä aineesta ja näytti pikemmin olevan luotu rakastamaan ja kärsimään, todisti Esterin koko käytös tarmokasta, vastuksissa lannistumatonta luonnetta, jossa voimakkaat intohimot ja iäti kulumattomat tunteet taistelivat vallasta lannistumatoman tahdon lujouden kanssa.

Tällaisiksi olivat elämän vaiheissa muuttuneet nämä naiset, jotka olemme nähneet heidän nuoruutensa ja heidän

rakkautensa ensimmäisen suloisimman kukoistuksen aikoina ja jotka nyt kyllä olivat rakkaimmat toiveensa menettäneet, mutta kuitenkin seisoivat pää pystyssä jumalanpelkoon juurtuneina ja hyvän omantunnon rauhasta nauttien. He kohtasivat nyt toisensa ensi kerran monen vuoden kuluttua ja virkkoivat toisilleen muutamia sanoja, odottaessaan vanhaa valtiopäivämiestä, joka vielä viipyi kammarissaan tänä varhaisena aamuhetkenä.

18. Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi.

Maria Larsson talutti lapsensa Esterin luo.

— Tässä on minun vanhin poikani, Elias, neljäkymmentä vuoden vanha, kirjanpitäjä Kepon sahalla. Hän on isänsä näköinen.

Nuori Elias teki kumarruksen, kankean kuin sahatukki, joka on kymmentä tuumaa latvalta.

— Tässä, — jatkoi Maria, — ovat minun neljä tytärtäni: Maria, Sigrid, Veronika ja Ester, tämä viimeinen kahdeksanvuotias. Hän on sinun näköösi, sentähden on hän sinun kaimasi.

Tytöt niiasivat niin, että heidän lyhyet punaritaiset juhlahameensa lakaisivat katajanhavuja ympyröiksi lattialla. Kaikki olivat he erinomaisen kauniita lapsia, mutta Sigridistä, joka oli järjestyksessä toinen, uhkasi kerran tulla kaunotar äitinsä veroinen.

— Ja tässä, — jatkoi äiti ymmärrettävällä ylpeydellä, taluttaen esiin nuoremman poikansa — tässä on poikani Eerikki, jonka vast'ikään olen saanut Ruotsista takaisin.

Eerikki, pää vielä täynnä kuninkaallisia henkilöitä, teki kumarruksen, joka ei ensinkään maistunut sahatukilta, mutta sen sijaan nosti makean hymyilyn Ester Larssonin huulille. Tämä suuteli kaikkia tyttöjä, otti Eerikkiä leuvan alta kiinni, oikasi hänen päänsä ja sanoi: — Katso ylös sinä, jolla on

aitisi leppeät silmät ja isäsi uljas otsa! Vaan missä ihmeessä olet sinä oppinut noin koreasti kumartamaan? Luulisipa, että olet ollut hovissa.

— Eipä aivan ilmankaan, — naurahti Eerikin äiti, kenties vähän, aivan vähän mielissään Eerikin ylhäisistä tuttavista, vaikka hänellä itsellään oli ollut niin kovin vähän iloa korkeista ihailijoistaan.

— Hovissa? — toisti Ester kummastuneena.

— Minä olen asunut kreivi Bertelsköldillä Drottningholmassa — vastasi Eerikki hämillään.

Molemmat naiset punastuivat, mutta eri syistä. Maria Larsson ajatteli *sitä* Bertelsköldiä, joka kerran oli ollut hänet häpeään heittää; — Ester Larsson ajatteli *sitä toista*, jonka kuva oli niin lähtemättömästi kätkeytynyt hänen sydämensä pohjaan.

— Hän kyseli paljon tädistä ja sanoi tädin ja hänen olleen vanhat ystävät, — jatkoi Eerikki, tietämättä, minkä tunteiden myrskyn hän näillä sanoilla nostatti.

Ester Larsson kääntyi pois salatakseen sitä punastusta, joka tulvahti hänen kasvoilleen. Maria puristi ääneti hänen kättänsä. Maria yksin ymmärsi Esterin. Hänelle yksin oli Ester kertonut kaikki.

— Minä luulin sinua kyllin lujaksi voidaksesi unohtaa! — kuiskasi hän.

— Oi, minä olen taistellut muistoja vastaan hengen ja kuoleman uhalla! — kuiskasi Ester. — Mutta tämä ei ole enää vääryyttä, tämä on kohtalon ivaa.

Meidän tulee mainita, että Ester nyt kymmenen vuoden kuluessa — aina siitä asti kuin Bertelsköld herkesi hänelle kirjoittamasta — aina siitä asti kuin hän, eräänä katkerana päivänä, oli kuullut hänen naimisestaan — tahallaan oli välttänyt kaikkia kysymyksiä, kaikkia tietoja hänen myöhemmistä elämänvaiheistaan. Ja niin aava oli meri heidän molempien välillä, ett'ei Ester vielä tänäkään päivänä tiennyt, että kreivi jo kolme vuotta oli ollut leskimies.

Onneksi aukesi samassa kammarin ovi, ja porvarikuningas astui sisään.

Tämä voimakas ja ylpeä mies oli paljon muuttunut niinä kahtena- tai kolmenatoista vuotena, jotka olivat kulu- neet siitä, kuin viimeksi näimme hänet. Tuo ennen niin

kankea ja suora selkä oli köyristynyt vuosien taakan alla; hänen tukkansa oli käynyt lumivalkeaksi, hänen luja, aha-voittunut ihonsa oli kellastunut ja rypistynyt, hänen käyntinsä oli kompastelevaa, ja hänen luiseva, ryppyinen kätensä nojasi vankkaan keppiin. Kuitenkin oli hänessä paljon vielä jälellä muinaista päättäväisyyttä ja mahtavaa ryhtiä, ja hänen katsantonsa oli yhtä luja kuin ennen, kun hän nyt tervehti lukuisaa, kokoontunutta sukuaan ja kävi kehenkään nojaamatta lehdillä ja kiehkuroilla peitetylle kunniaistuimelleen istumaan.

Lauri Larsson nuorempi aloitti nyt kovalla äänellä virren, johon kaikki yhtyivät. Virsi oli vanhuksen mielivirsi, n:ro 301, kolmen miehen kiitösvirsi tulessa. Vuosi vuodelta, hyvinä ja pahoina aikoina, olivat lapset, lapsenlapset ja lapsenlapsenlapset aina tänä päivänä veisanneet tämän virren Larssonin kodissa, ja nytkin kuului vanhain ja nuorten huulilta samat voimalliset sanat: »Herra kiitett' olkoon, isäimm' Jumala!«

Kun tultiin laulukertoon: »Ylistäkää hänt' tott', Hän tuo hurskaat tuomiot, Eikä uskovit' unhot'!« — yhtyi vanhuksen vapiseva ääni virteen ja veisasi hän kaikki yksitoista värssyä aina virren loppuun saakka. Sitten astuivat kaikki sukulaiset esiin ja esitettiin nimeltään — sillä monta noista vielä kasvavista näki vanhus nyt ensi kerran, toisten nimet oli hän unohtanut — ja esiintoivat yksi kerrallaan onnentoivotuksensa. Kaikille oli harmaapää vanhuksella joku ystävällinen kysymys tai joku rohkaiseva sana. Näin leppeänä ei oltu vielä milloinkaan ennen nähty tätä jäykkää, kareata, usein kovaa porvarikuningasta, ja moni päätti siitä mielessään, että hänen päivänsä kohta olivat päättyvät.

Sen kauvemmin ei tämä juhlallisuus kestänyt. Sen päätyttyä annettiin lapsille rusinoita ja piparikakkuja, vanhemmille sitä vastoin kahvia, joka kuningas Fredrikin aikana oli alkanut tulla jotenkin yleiseksi Ruotsin kaupungeissa, mutta jota vielä katsottiin niin kalliiksi ja erinomaiseksi Suomessa, että sitä vaan käytettiin varakkaissa taloissa ja juhlatiloissa. Sekä kahvi että rusinat nautittiin juhlallisesti vaiti ollen, sillä niin suuri oli kunnioitus suvun päätä kohtaan, että niin kauvan kuin hän istui kunniaistuimella, ei kukaan muu tohtinut avata suutansa, ell'ei vanhus häneltä suorastaan kysynyt jotain.

Hetkisen kuluttua viittasi vanhus »silmänsä valon« Esterin luoksensa — Ester oli hänen silmänsä valo kahdellakin tavalla — ja käski hänen lukea ääneen kuningas Taavetin kahdeksannentoista psalmin. Ester istui isänsä viereen, avasi Kaarle XII:n ison raamatun ja luki kuuluvalla, sointuvalla äänellä:

»Minä rakastan sydämmestäni sinua, Herra, minun voimani. Herra minun kallioni, minun linnani ja minun vapahattajani; minun Jumalani on minun lohdutukseni, johon minä turvaan; minun kilpeni ja minun autuuteni sarvi, ja minun varjelukseni. — Maa liikkui ja vapisi, ja vuorten perustukset liikkuit; he värisit, koska hän vihastui. Savu suitsi hänen sieramistansa ja kuluttava tuli hänen suustansa; niin että hiilet siitä sytyit. Hän notkisti taivaat ja astui alas, ja synkeä pimeys oli hänen jalkainsa alla. Hän astui kerubimmin päälle ja lensi, ja hän lensi tuulen sulkain päällä. Hän pani pimeyden majansa ympärille, ja mustat paksut pilvet, jossa hän lymyssä oli. — Hän lähetti korkeudesta ja otti minun, ja veti minun ulos suurista vesistä. Hän vapahti minun voimallisista vihollisistani, jotka minua väkevämmät olit. Ne ennätit minun tuskapäivänäni; mutta Herra tuli minun turvakseni. Ja hän vei minun lakialle; hän tempaisi minun ulos; sillä hän mielistyi minuun. — Sillä minun kynttiläni sinä valaiset, Herra minun Jumalani valaisee minun pimeyteni. — Herra elää, ja kiitetty olkoon minun kallioni; ja minun autuuteni Jumala olkoon ylistetty!«

— Lapsukaiseni, — jatkoi vanhus psalmin hengessä, kun tytär oli lopettanut, — rakkaat lapsukaiseni, kun nyt olemme koolla pyhän raamatun, meidän linnamme ja kalliomme ympärillä, niin tahdon, ennenkun teistä eroan, olla elävä todistus Jumalan sanan totuudesta. Katsokaa minuun, tässä kun istun vanhana ja harmaana jälkeläisteni keskellä. Koko minun pitkä elämäni on Herran edessä kuin savu, joka tuulessa ajelee, eikä sen sijaa enää kohta löydetä ihmisten joukossa. Mutta kummallisesti on minun käynyt maailmassa, ja minä saanen sanoa kuningas Taavetin kanssa, että Herra on vetänyt minut suurista vesistä, pimeydestä ja maanjäristyksestä, ja auttanut minua monista vihollisista, jotka minulle ylen väkevät olivat. Viiden kuninkaan aikana olen minä elänyt ja nähnyt hyviä ja pahoja päiviä koko Ruotsin valta-

Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi.

kunnassa ja erittäinkin tässä Suomenmaassamme. Lasna ollesani hallitsivat mahtavat herrat suurella komeudella kansan köyhyyttä, ja minä opin kehdesta alkaen, ett'ei lähde mitään hyvää herrain hallinnosta. Minusta tuli nuorukainen, ja silloin tuli tarmokas ruhtinas, jonka aikana maa oli onnellinen. Minusta tuli mies, ja minä näin valtakunnan onnen kuoleutuvan yhdennentoista Kaarlen kuoltua. Silloin tuli kovia nälkävuosia, jolloin pelot olivat mustat kuin haudat ja toinen puoli kansastamme surkastui pois kuin lehdet syksyllä, mutta eloon jääneet kuleksivat siellä täällä niinkuin kummitukset, ja äidit söivät kuolleita lapsiaan. Ei suinkaan kukaan silloin uskonut niin kovaa aikaa koskaan enää tulevan, mutta Herra tiesi vielä panna kukkuran mittaan. Kohta nälän jälkeen tuli rutto maahan, ja ruton jälkeen kävi sota kaiken Suomenmaan ylitse murhaten ja hävittäen. Silloin olin mies parhaassa ijässäni, eikä ollut minun mahdollista itkeä naisen kyyneliä, mutta varjeltiin teitä Jumala, rakkaat lapseni, kokemasta koskaan niin surullisia aikoja. Sillä silloin maa totisesti vapisi ja vuorten perustukset liikkuivat Herran vihan alla, ja tuli suitsi ulos hänen suustansa, ja pimeys oli hänen jalkainsa alla. Mutta katsokaas, tästä synkästä vapisevasta pimeydestä, jolloin metsänpetoja oli paljon enempi kuin ihmisiä, jolloin hävityksen kauhustus täytti tempelit ja maamme oli yhtenä erämaana ja näytti iäti kadonneen Jumalan Kaikkivaltiaan polttavassa tuleksa, silloin Hän auttoi meitä kaikesta tästä suuresta hädästämme ja lähetti meille viimein rauhan kaikessa meidän surussamme. Minä näin suuren kuninkaan Kaarlen samoavan ulos parrattomana poikana, minä kuulin maailman äärten kaikuvan hänen kiitostansa; minä näin hänen palaavan köyhänä, yksinäisenä pakolaisena tähän valtakuntaan, joka hänen tähtensä vuodatti verensä: — minä menetin, niinkuin monet tuhannet muut, hänen tähtensä kaikki, mitä minulla oli, ja yhtäkaikki en voi vielä tänäkään päivänä, hänen katsellessaan minua tuolta seinältä, sanoa hänestä muuta kuin: Jumala siunatkoon hänen rehellistä sydäntään tuon sinisen takin alla!

Tässä ääni vavahti, ja vanhus oli hetken aikaa vaiti, mutta kohta jatkoi hän taas vakavalla äänellä:

— Niin, minä olen kuullut rottain jyrsvän hänen hautansa patsasta, ja kauppiaana saattanen sanoa, että köyhinä

me sieltä lähdimme, mutta sen me siitä kuitenkin voitimme, että näimme Jumalan käden päällämme sekä vihassa että armossa. Lapsukaiseni: maa, joka nääntymättä voi kantaa kuormia semmoisia, sitä ei ihmisen käsi voi koskaan perin pohjin tuhota. Kansaa, joka on kokenut ja kestänyt semmoiset ajat ja jälleen noussut pystyyn, sitä ei mikään voima tässä maailmassa voi pyyhkiä pois elävitten joukosta. Vaikka vuoret kaatuisivat päällemme ja majamme olisi pimeä ja sakea kuin musta pilvi, niin on Herra kumminkin ottava meidät siitä ulos ja saattava meidät avaruuksiin, sillä hän mielistyy tähän kansaan, ja Hän on tekevä pimeytemme valkeudeksi.

— Tämän jälkeen olin minä jo vanhaksi käynyt, mutta näin kruunuja ja mahtavuuksia — näin koko maamme toistamiseen vihollisen käsissä — näin noiden monien herrain jälleen hallitsevan, vaikka he hallitsivat kansan nimessä. Itsestäni en tahdo paljo sanoa: minä olen ollut niin köyhä, ett'ei minulla ollut kiveä, jota vastaan olisin pääni kallistanut, ja kuitenkin on Herra uudelleen siunannut minua, halpaa työmiestä, tavaralla ja omaisuudella; — minulla on ollut niin monta vihollista ja parjaajaa, minä olen paennut kodosta ja kartanosta niin köyhänä ja hyljättynä, ett'en odottanutkaan enää kohtaavani rehellistä katsetta, ja kuitenkin on Jumala säästänyt minua kelvotonta syntistä tähän päivään asti, kun näen sukuni vihertävän kuin viinapuun laaksossa ja näen ympärilläni koko tämän huoneen täynnä sukulaisia ja jälkeläisiä kolmanteen ja neljänteen polveen asti. Herra elää; kiitetty olkoon minun lohdutukseni, ja minun autuuteni Jumala olkoon ylistetty!

19. Sukuliitto.

— **Y**hden asian lasken kumminkin teidän sydämmellenne — jatkoi vanhus — ja se on — lähinnä kaikkea viisauden alkua — isien oppi, jota koko meidän sukumme aina on tunnustanut. Minun isänsäni isän aikana oli Isossakyrössä eräs mies nimeltä Aaron Perttilä, joka oli ollut kuningas talonpoikain kesken ja jota sentähden sanottiin talonpoikaiskuninkaaksi. Tämä Aaron Perttilä oli ollut yksi talonpoikain johtajia nuijasodassa, ja koko hänen elämänsä oli alinomaista taistelua kansan *puolesta* sitä valtaa *vastaan*, joka asettuu kuninkaan ja kansan väliin ja joka vielä tänäkin päivänä hallitsee Ruotsin valtakuntaa, nimittäin aatelistoa vastaan. Hänen heimostaan antoi Herra kaksi haaraa kasvaa. Perttilällä oli yksi ainoa tytär, ja hänestä polveutuvat Bertelsköldin kreivit, jotka kaikkina aikoina ovat kuuluneet niihin, jotka ylenkatsovat kuninkaan valtaa, samalla kuin polkevat kansaa. Perttilällä ei ollut poikaa, mutta hän otti minun isänsäni ottopojakseen; antoi hänelle siunauksensa ja kodon ja kartanon ja — nyt otti Larsson vanhan tammivartisen kirveen, joka riippui seinällä — antoi hänelle tämän kirveen.

Kaikki tunkivat likemmä, nähdäkseen suvun perittyä kalleutta, ja vanhus jatkoi:

— Niin, katselkaa tätä kirvestä, lapseni, se ei tee pahaa kenellekään, siinä ei ole mitään noituutta. Se on vaan työmiehen kirves, se ei merkitse mitään muuta kuin työn kunniaa. Teidän tulee tietää, että tuo ylhäinen haara talonpoikaiskuninkaan sukua on perinyt erään pakanallisella ja paavillisella noituudella varustetun kuparisormuksen, ja se tuottaa ajallista onnea, mutta ijankaikkista turmiota. Kirveessä ei ole mitään perkeleen kiusausta, se antaa vaan ahkeruutta ja työkykyä ja jokapäiväistä leipää, se synnyttää Herran pelkoa ja antaa hyvän omantunnon sekä hyvinä että pahoina aikoina. Tämä, rakkaat lapseni, on *meidän* perintömme. Ja kas, Herran pelko on siunannut työmme, siunannut sukumme,

niin että meissä toteutuu Viisauden kirjan 5: 1, että vanhurskas seisoo suurella rohkeudella niitä vastaan, jotka häntä ahdistaneet ja hänen työnsä hyljänneet ovat. Tahdotteko pysyä siinä lujina kaikkina elämänne päivinä?

— Tahdomme, — vastasivat miehet ja naiset.

— Tahdotteko pysyä lujina sekä Herran pelossa, ahkeruudessa ja tyytyväisyydessä että myös kansan vapauden ja kuninkaan oikeuden puolella aatelistoja ja herroja vastaan, niinkuin vanhastaan on ollut tapana Pohjanmaalla?

— Tahdomme, — vastattiin.

— Tahdotteko, lapset, — jatkoi vanhus juhlallisesti, — luvata ja vannoa saman, minkä teidän isänne ja äitinne ovat vannoneet: että pelkäätte Jumalaa, kunnioitatte kuningasta, teette työtä kansanne hyväksi ja elätte ja kuolette sen vapauden hyväksi?

— Tahdomme, — vastasivat lapset vapisevalla äänellä, sillä heitä pelotti noiden sanojen vakaisuus, joista he vaan sen verran ymmärsivät, että niissä oli jotain kuninkaasta. Ainoastaan Eerikki Ljung, joka tähän asti oli ollut ääneti, seisossaan siinä kahden aikakauden välillä, ilmaisi myöntymyksensä miehuullisella äänellä.

— Otan siis Jumalan, joka kuulee meidät, lupauksenne todistajaksi, — jatkoi vanhus, ojentaessaan siunaten kätensä kokoontuneen lauman yli, — ja nyt, kun olette tämän luvanneet Jumalan Kaikkivaltiaan kasvojen edessä, on minulla vaan lisättävänä: Herra, nyt sinä lasket palvelijasi rauhaan menemään, sillä nyt tiedän minä, että joskin kaikki horjuu, ei ainakaan tämä suku luovu sinun kunniastasi ja kansan asiasta. Rakkaat lapseni, ottakaa nyt minun siunaukseni, ennenkun menen teidän luotanne. Jumala antakoon teidän lisääntyä ja varttua kaikessa hyvässä. Hän antakoon teidän kukoistaa kuin liljat vesiojain vierellä ja teidän kanssanne kaiken meidän maamme, että se olisi yksimielinen, vapaa ja onnellinen lain ja oikeuden turvissa ja Korkeimman varjeluksen alla aina ajan täyttymiseen asti. Kiitetty olkoon Hänen pyhä nimensä!

— Amen! — sanoi eräs ääni ja kun kaikki katsahivat taaksensa, seisoi oven suussa lyhyenlöntä, roteva, noin viidenkymmenen vuoden ikäinen talonpoika.

Porvarikuninkaan katsanto synkistyi. Hän tunsi veljensä pojan Benjaminin, ennen Istvaniksi kutsutun, saman, jonka kasakat hänen lapsena ollessaan ryöstivät ja joka sitten monien vaiheiden ja seikkailujen perästä, tuli kotiin ja sukulu-nasti sedältään melkoisen suuren isän perinnön, Perttilän perin-tötilan Isonkyrön pitäjässä. Tästä oli syntynyt monivuotinen oikeudenkäynti, jota Larssonin valtiolliset vihamiehet olivat käyttäneet hyväkseen köyhdyttääkseen hänet perin pohjin. Tämä paha hanke ei tosin ollut kaikin puolin onnistunut; mutta porvarikuningas ei voinut unohtaa, että hän viimein menetti jutun korkeimmassa oikeudessa ja oli pakoitettu luo-pumaan maatilasta. Molemmat riitaveljet olivat, milloin kan-tajina milloin vastaajina, aina tähän hetkeen asti käyneet käräjää talon rappeutumisesta, uudisviljelyksistä ja sen sem-moisista. Kaikesta tästä oli syntynyt katkera viha veljenpojan, sedän ja koko perheen välillä; he eivät olleet tervehtineet toisiaan, kun joskus kohtasivat toisensa Waasassa, ja Benja-min Perttilä oli ainoa tässä suuressa suvussa, jota ei oltu kutsuttu syntymäpäivää viettämään. Nyt seisoi hän kutsu-matonna tämän hänelle vihamielisen talon kynnyksellä, ja kaikki odottivat kummastuneina ja hämmästyneinä, mitä tästä yhtymisestä seuraisi.

Vähän aikaa oli vanha Larsson ääneti ja näytti tais-televan kuohuvia tunteitaan vastaan. Silloin kallistui hänen tyttärensä Ester hänen puoleensa ja kuiskasi hiljaa: »Isä, sinä olet vaatinut meidän lupaustamme. Nyt on Jumala vaatinut sinulta sinun lupauksesi!«

Larsson vaikenä yhä vieläkin. Mutta hänen luja tah-tonsä sai voiton ja hänen kuultiin kysyvän äänellä, joka tuskin huomattavasti vapisten ilmaisi hänen sisällisen tais-telunsa:

— Tuleeko veljeni Tuomaan poika vihamiehenä huonee-seni, vai tuleeko hän tänne Jumalan käskystä rauhan öljy-puunoksa kädessä?

— Minä olen sanonut amen teidän sanoihinne, Lauri setä, ja lienehän minussa miestä sanomaan se vieläkin ker-ran, jos niin tahdotte, — vastasi hän suorasukaisesti ja astui samalla pari askelta lähemmä.

— Niinpä tule sitten ja ojenna minulle kätesi, ja jää-köön kaikki unohduksiin! — sanoi Larsson.

Lautamies Perttilä — hänelle oli äskettäin annettu tämä arvo — astui heti vakaisin askelin joukon läpi, tarttui setää käteen ja puristi sitä niin, että pehmeämpi käsi olisi voinut palasiksi murtua. — Jumalan rauha teille, taattoseni, — sanoi hän jurosti, mutta hyväsydämmisesti. — Jumala suokoon teille terveyttä ja antakoon koittaa sen päivän, jolloin viskaali Spolin roikkuu hirsipuussa. Ei liene pitkältä siihen, sittenkun hän nyt on joutunut kiinni vääristä rahoista. Taatto tietäköön, että hän se on, joka on saanut aikaan koko rettelön.

— Elkäämme enää siitä puhuko, — sanoi Larsson, pudistaen tarjottua kättä. — Kaikilla on meillä vekseleitä Herralle maksamatta, katsokaamme vaan, että voimme ne lunastaa sinä suurena maksopäivänä. Olisipa häpeä Larssoneille, jos eläisivät epäsovussa ja riitelisivät keskenään, niinkuin toinen haara Aaron Perttilän sukua tekee. Benjamin, — jatkoi vanhus, — sinä olet ottanut ensimmäisen askeleen. Et ole turhaan ojentanut vanhalle sedällesi kättäsi. Minä ajattelin tänä päivänä vetää asiamme kuninkaan eteen, mutta se nyt jäänee tekemättä. Välillämme vallitkoon ystävyys ja unohdettu olkoon vanha kina ja paha tahto. Lauri poikani, Bertel poikani, minä lasken sen omalletunnollenne, että muistaisitte sen, kun ei minua enää ole olemassa. Ja takeeksi siitä, että kaikki Larssonin suvun kolme haaraa: papit, porvarit ja talonpojat, tekevät keskenään uskollisen liiton ikuisiksi ajoiksi, pitää Benjaminin, joka nimittää itsensä Perttiläksi, saada kantaisämme kirves. Kas tässä, ota se mukaasi, ja siltä suvustamme, joka tästälähtien nostaa kätensä toistansa vastaan — siltä hakkaa käsi poikki, hakkaa se poikki Aaron Perttilän kirveellä! Se on talon omaisuutta, ja oikea perillinen olet sinä, joka olet vanhemman veljen ainoa elossa oleva poika. Säilytä sitä hyvästi, sanon minä sinulle, ja muista sen tarkoitusta, sillä sen varassa on suvun onni.

Benjamin Perttilä — muuten tunnettu kotikylässään Pennan nimellä — punnitsi kirvestä karkeassa kädessään, katseli sen vielä terävää terää ja arveli hämillään, että taatto saisi kernaasti pitää sen takanaan; Perttilässä oli kyllä kirveitä tarpeeksi asti.

Porvarikuningas rypisti otsaansa; hän ei ollut tottunut vastaväitteitä sietämään ja sanoi:

— Kun jumalanmies Eliisa tuli Jordanille ja näki erään työmiehen, joka oli pudottanut kirveensä syvälle veteen, eikä kukaan voinut ottaa sitä sieltä, nakkasi Eliisa puun veteen, ja kirves kohosi veden pintaan. Katsos, se työmies on meidän sukumme, talonpoika on kirves, kauppias on varsi, pappi on Eliisa, joka heittää veteen ristinpuun. Ja jos silloin tämä kirves putoaa syvimpään kaivoon, niin se jälleen nousee sieltä ylös, sen puun tähden, joka heitetään sinne sen jälkeen. Muistakaa tämä, Benjamin ja lapseni! Tahdotko ottaa vastaan talonpoikaiskuninkaan perinnön?

— Minä ripustan sen sänkyyni päälle ja olen muistava, mitä olette sanonut, taattoseni, — vastasi Penna.

Samassa näytti vanhus muistavan jotain, ja hänen neuvokkaasen päähänsä, joka aina oli kauppatumia täynnä, iski salamana uusi tuuma, joka hänen mielestään tulisi turvaamaan koko suvun tulevaisuuden.

— Minkätähden pysyt naimatonna, Benjamin, — sanoi hän, — siksi, kunnes tarmo suonissasi kuivettuu? Ei ole miehen hyvä yksin olla, ja huonosti tulee ilman emännättä hoidetuksi maatila niin siunattu kuin Perttilän talo on.

Penna kääntelihe ja vääntelihe, tapasi korvallistaan ja vastasi, ett'ei hän ollut tullut sitä ajatelleeksi niin kauvan kuin hänellä ei mitään ollut, ja nyt oli se myöhäistä.

— Mutta ilman pojatta, ilman lapsitta, kenen hyväksi sinä puuhaat ja ponnistat? — jatkoi vanhus ystävällisesti. — Kuka perii sinun tilasi, kun kerta silmäsi ummistat? Niin no, kyllähän ymmärrät, että perillisiä ei tule puuttumaan; niitä seisoo täällä huone täynnä. Ne ovat sinun vertasi, Benjamin, mutta se veri on kuitenkin vetelämpää kuin oma veresi on, se on kylmempää kuin oma lasten veri, poikaseeni! Sinun täytyy siepata vaimo, kuta pikemmin sen parempi; onko siellä sinun kylässäsi yhtään kelpo tyttöä, ei kovin nuorta eikä kovin vanhaa, joka osaisi hoitaa Perttilän taloa?

Penna vastasi, että sitä ei hän ollut joutanut tiedustelemaan; hänellä oli ollut kyllin tekemistä hyviä hevosia ja kauniita lehmiä hankkiessaan.

— Niinpä tahdon siis antaa sinulle hyvän vaimon, — sanoi setä, — vaimon, joka olisi Jumalan lahja paljon paremmille miehille kuin sinä olet, Benjamin, ja joka voi tehdä Perttilästä oikean Herran paratiisin. Minä annan sinulle uuden sovinnon ja ystävyuden merkin kaikiksi ajoiksi, annanpa parhaimman, minkä mies saattaa toiselle antaa, sillä kaikki mitä vanhalla sedälläsi on, ei ole mitään tämän hänen kalliimman aarteensa rinnalla. Kas tässä, Benjamin Perttilä, rakkaan veljeni Tuomaan poika, minä annan sinulle tyttäreni Esterin vaimoksi.

Syntyi hiljaisuus suuressa salissa. Ainoastaan Ester Larssonin huulilta pääsi hiljainen hämmästyksen huudahdus.

— Isä! — Mitä ajattelette! — kuiskasi hän tuskin kuuluvasti, ja närkästyksestä punastuen.